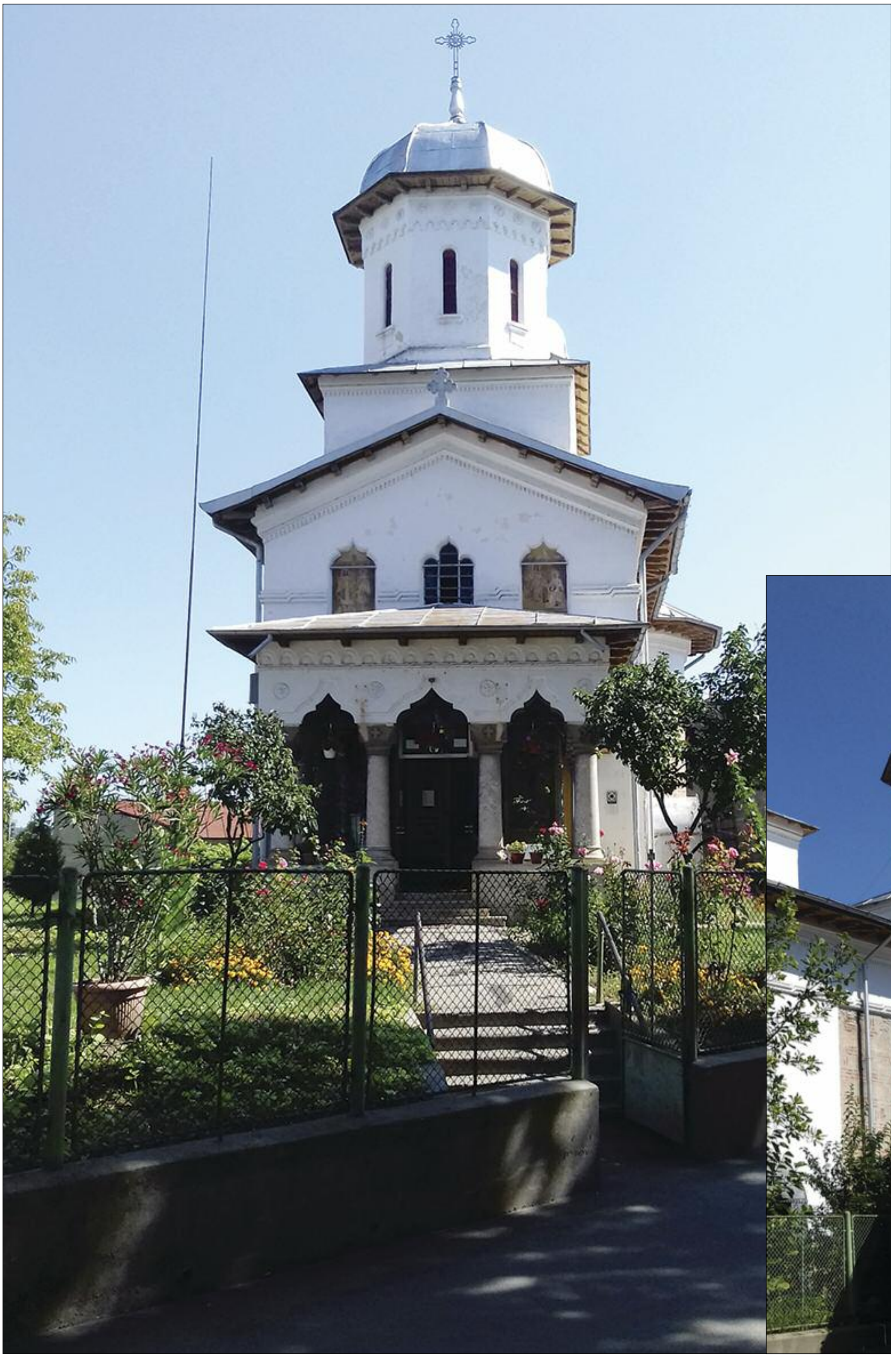
Pitești
Restituiri
Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XV ■ Nr. 3 (45)/2017
Serie nouă ■ 4 lei

Monument istoric, Ansamblul bisericii ”Buna Vestire”, ”Sfântul Mina”, ”Sfinții Constantin și Elena”- Greci. Este ctitorie a marelui logofăt Ioan Norocea; datează din 1564, dar a fost refăcută în secolele următoare.

Sumar

Restituiri Pitești

ADRESA REDACŢIEI:
Centrul Cultural Piteşti,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărţii)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Piteşti* apare trimestrial sub egida Consiliului Local şi a Primăriei Piteşti. Revista publică articole pe teme de istorie universală şi românească, sociologie politică, antropologie socială şi culturală, precum şi documente variate din Arhivele Naţionale ale Statului, Arhivele Militare Române şi arhive personale.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Piteşti

Tiparul executat la TIPARG S.A.

ULTIMUL PRIETEN

În memoria domnului profesor MARIUS CHIVA

dr. Marius ANDREESCU

A trecut din această lume, discret şi neaşteptat, bunul meu prieten şi slujitor devotat pe tărâmul culturii, regretatul profesor Marius Chiva. În astfel de împrejurări tragice, se spune că pe cei rămaşi îi luminează şi îi încălzesc amintirile frumoase legate de viaţa, activitatea şi întâlnirile cu cel plecat la Domnul. Pentru mine a rămas mai mult decât atât; a rămas prietenia de peste douăzeci de ani cu truditorul neobosit în ale culturii, cel care a fost profesorul Marius Chiva. Părintele Teofil Părăian spunea că prietenia se bazează pe iubire şi respect şi nu are marginile acestei lumi, prietenia continuă în eternitate. Am simţit din plin în toţi aceşti ani respectul şi iubirea pe care o avea pentru mine Marius Chiva, într-un cuvânt prietenia sa la care am încercat să răspund şi eu la măsurile mele modeste. Sentimentul acesta atât de nobil al prieteniei este puntea dintre timp şi eternitate cu prietenul care a trecut în veşnicie, este comuniunea existenţială a persoanelor care au conştiinţa că realitatea nu se sfârşeşte în această lume.

Profesorul Marius Chiva a fost o prezenţă constantă mai bine de douăzeci de ani la Centrul Cultural Piteşti. De o modestie exemplară, neobosit truditor plin de speranţă, permanent zâmbitor şi senin, domnul Marius Chiva, cum era cunoscut de colaboratori, şi-a dedicat întreaga viaţă afirmării valorilor culturale în primul rând în spaţiul cultural al Piteştului, dar nu numai. A fost principalul organizator şi animator, aş spune sufletul Clubului de istorie „Armand Călinescu" al Centrului Cultural Piteşti, redactorul principal, mereu neobosit al revistei „Restituiri Pitești", pe care a ridicat-o la nivelul publicaţiilor de elită ale culturii române; desăvârşit şi însufleţit organizator de simpozioane, mese rotunde, spectacole, expoziţii, lansări de carte şi alte manifestări culturale. Era omul din umbră, organizatorul şi animatorul faptelor de cultură şi, fără contribuţia sa decisivă, evident tot ce a fost valoros în aceşti ani în activitatea Centrului Cultural Piteşti nu ar fi putut fi împlinit. Cuvintele nu vor fi niciodată suficiente pentru a marca înalta sa competenţă profesională, dar mai ales caracterul celui ce a fost şi rămâne prietenul meu Marius Chiva. Nobleţea, simplitatea, dar şi complexitatea spiritului său, modestia, bunătatea, hotărârea, curajul – nu renunţa niciodată la un proiect cultural –, căldura sufletului, ataşamentul dezinteresat faţă de

oameni, altruismul şi nu în ultimul rând seninătatea şi optimismul sunt numai câteva dintre trăsăturile fireşti ale prietenului meu Marius Chiva şi care sunt convins că îl vor însoţi în eternitate.

Plecarea din această lume a profesorului Marius Chiva pentru mine este o pierdere ireparabilă. A fost singurul, ultimul prieten care avea darul să mă scoată din cotidian, din monotonia şi repetitivitatea existenţei zilnice; a fost acela care atâţia ani a deschis şi pentru mine porţile culturii şi mai ales ale dialogului cultural. Aproape în fiecare zi, dimineaţa, aşteptam şi primeam cu multă bucurie câte un telefon de la bunul meu prieten Marius Chiva, prin care îmi propunea sau mă invita la o activitate culturală, la întâlnirea cu valorile perene ale culturii şi spiritului. Am răspuns întotdeauna cu mare bucurie şi entuziasm, cu modestele mele posibilităţi invitaţiilor, chemărilor la cultură pe care le primeam de la bunul meu prieten Marius Chiva. Aşa am reuşit să trec peste multe dintre precarităţile existenţiale, frustările, nemulţumirile şi greutăţile de tot felul ale acestei lumi. Îţi mulţumesc bunul meu prieten Marius Chiva. Acum telefonul nu mai sună. Profesorul Marius Chiva a plecat într-o lume mai dreaptă şi mai bună. "Aşa începe infinitul în simplitate şi firesc" (Preot profesor dr. Dumitru Stăniloae).

Dumnezeu să te odihnească în pace!

Starea naturală și starea socială. Implicații istorice și juridice

dr. Marius ANDREESCU

Abstract: *The history of philosophy and the history of legal doctrines mentions and analyzes the differences, often categorical, between the existence of man in his natural state and on the other hand his existence in the social state. The doctrine of the social contract is the mainstream of thought that analyzes the existential state of man in the social environment and the natural environment by arguing, according to the author and the philosophical conception, the historical, social and juridical particularities of the natural state and social state. In our study we support the compatibility between the two existential forms of man, we identify the existential categories in which these can be defined, and emphasize the qimplications of these categories in the realization of the act of justice*

Keywords: *John Locke, Rousseau, social vs. natural state, justice by law vs. justice by liberty*

Scurte consideraţii istorice şi doctrinare. Dihotomia dintre starea naturală şi starea socială a existenţei umane este prezentă, în forme, conţinut şi înţelesuri diferite în mai toată gândirea şi creaţia filozofică, juridică sau de altă natură din antichitate şi până în prezent. Conceptele fundamentale ale filosofiei sociale susţinute de John Locke sunt libertatea şi egalitatea care, în concepţia filosofului, fac parte din natura umană. Relaţiile dintre oameni în starea de natură sunt relaţii de forţă, dar dreptul nu este o expresie a acestor relaţii, ci reprezintă legătura dintre o fiinţă liberă cu o altă fiinţă liberă, raport ce se realizează în egalitate. Aceste relaţii se constituie în mod natural înaintea oricărei convenţii care să ducă la constituirea societăţii civile. Pentru Locke există o societate naturală înaintea oricărei societăţi civile. În acest fel, filosoful continuă ideea aristocratică a omului ca fiinţă socială, dimensiune naturală a acestuia. Dacă omul nu ar avea în sine chemarea spre asociere cu ceilalţi oameni, ca dar natural, societatea civilă nu ar putea să se constituie. Prin urmare, a existat un drept natural, nescris, anterior dreptului pozitiv specific societăţii civile. Principalul element al acestui drept este libertatea. Dreptul de a fi liber constituie fericirea omului şi el se concretizează în posibilitatea sa de a poseda bunuri. În acest fel, dreptul de proprietate reprezintă un alt element important al dreptului natural. În concepţia filosofului, acest drept este absolut, iar conservarea şi apărarea lui este esenţială pentru existenţa omului atât în stare naturală, cât şi în stare socială. Este important să precizăm că pentru John Locke proprietatea se întemeiază pe muncă. Pentru Locke, problema esenţială nu mai este guvernământul, ci instituirea unei civilizaţii bazate pe reguli şi a unui sistem legislativ care să ducă la o bună organizare administrativă şi să limiteze puterea discreţionară a statului.

Necesitatea existenţei legilor este vitală pentru existenţa societăţii şi pentru supravieţuirea comunităţii. Spre deosebire de Hobbes, Locke consideră că starea de natură a omului are unele caracteristici care o apropie de societatea civilă şi care face posibilă trecerea. Important de subliniat faptul că, în concepţia filosofului, „statul natural este un stat raţional, natural şi prelegal". Statul natural este raţional pentru că prin raţiune îşi reglează viaţa în limite suportabile, astfel că aici domină libertatea şi egalitatea. Este natural pentru că oamenii posedă câteva drepturi în conformitate cu raţiunea, ca legea naturală: legalitatea, egalitatea, dreptul la prosperitate şi dreptul patern sunt printre cele mai importante. Statul natural este prelegal pentru că aici domină justiţia privată. Acest drept al justiţiei private înseamnă, în esenţă, reciprocitatea necesară a comportamentelor umane, dar şi validitatea dreptului fiecărui individ la apărarea sa. În esenţă, în concepţia filosofului, statul natural este bazat în mod deosebit pe concepte morale cu valabilitate universală şi intangibile şi, totodată, este un stat al păcii sociale. John Locke consideră că trecerea la societatea civilă a avut loc în urma unui consens general, pentru că oamenii au dorit un maximum de securitate şi libertate. Trecerea de la statul natural la statul civil s-a realizat în baza unui *contract* care se bazează pe principiile consimţământului comun şi liberei asocieri. Este important de a preciza că, în concepţia lui Locke, obiectul contractului social este garanţia drepturilor naturale şi nu suprimarea lor în favoarea suveranului, aşa cum a gândit Hobbes. De altfel, singurul drept natural pe care asociaţii îl pun la

dispoziţia societăţii civile este acela de a face dreptate, de a pedepsi. Puterea suveranului este în excelenţă una pur juridică şi limitată. Această teorie considerată a fi profundă şi democratică de către majoritatea autorilor se regăseşte şi în doctrina modernă a statului liberal şi a constituţionalismului democratic[1]. Apreciază John Locke că „oamenii fiind liberi de la natură, egali şi independenţi, nimeni nu-i poate scoate din această stare pentru a fi supuşi puterii politice a altuia fără propriul lor consimţământ prin care ei pot conveni cu alţi oameni de a se uni în societate pentru conservarea lor, pentru siguranţa lor mutuală, pentru liniştea vieţii lor, pentru a profita în linişte de ceea ce le aparţine în mod propriu şi pentru a fi mai bine la adăpost de insultele celor care vor să le facă rău”[2]. Liberalismul democratic îşi revendică principiile din concepţia lui Locke cu privire la relaţia individului cu statul. Drepturile naturale sunt pur individuale. Această teză este susţinută şi de constituţionalismul contemporan, care afirmă că titularul drepturilor fundamentale consacrate de constituţie nu poate fi decât omul, nu şi colectivităţile umane. Statul social s-a constituit în scopul apărării acestor drepturi individuale ca drepturi naturale, deoarece statul natural nu oferea aceste garanţii, iar omul, prin natura sa, este şi o fiinţă socială. Pentru Locke, societatea politică identificabilă cu statul social nu este decât produsul unei renunţări parţiale şi provizorii a oamenilor la starea lor naturală în interesul unei justiţii mai bine organizate şi a unei puteri mai eficace. Puterea politică rămâne tot timpul limitată de drepturile naturale.

Scopul statului nu poate fi altul decât acela al asigurării libertăţii şi egalităţii individuale, pentru fiecare membru al societăţii, dar şi garantarea legalităţii. Pentru a justifica existenţa şi a aduce pacea socială, statul trebuie să fie just. Este important de a sublinia că, în concepţia lui John Locke, puterea politică nu este legitimată prin ea însăşi, ci numai prin valorile morale pe care le apără şi în raport de care îşi exercită atribuţiile. Astfel spus, nu legea este cea care legitimează puterea, ci scopul moral al acesteia. Problema puterii este o problemă de morală. Scopul întregii construcţii teoretice în domeniul politicii este acela al limitării puterii care să favorizeze şi nu să împiedice libertatea individuală. Locke susţine teoria separaţiei puterilor în stat ca şi garanţie a evitării arbitrariului în exercitarea puterii statale. Prin gândirea sa social politică, John Locke întemeiază liberalismul din care se va inspira liberalismul modern, care în numele conceptului de limitare a puterii va face distincţii importante între public şi privat, libertatea individuală şi obligaţii publice, sfera de intervenţie a statului şi sfera de acţiune a individului, atribuţiile instituţiilor şi, nu în ultimul rând, stabilirea unui domeniu de reglementare a legii. Problematica analizată de marele filosof este o importantă deschidere teoretică a ceea ce reprezintă dimensiunea complexă a raporturilor dintre societate şi stat, pe de o parte, iar pe de altă parte, individul uman. Remarcăm că, în opera sa, Locke pune accentul pe om ca titular al drepturilor naturale şi, prin urmare, în relaţia acestuia cu societatea şi statul are un rol dominant, celelalte subiecte ale relaţiei având o poziţie recesivă, chiar subordonată individului uman.

La fel ca şi pentru David Hume şi John Locke, şi în opera lui Jean Jacques Rousseau există preocupare pentru a distinge între societate şi natură, între omul natural şi omul social. Spre deosebire de alţi autori, la Rousseau această opoziţie este analizată mai profund, iar consecinţele distincţiei dintre societate şi natură sunt valorificate la un nivel superior. Susţinem aceasta, pentru că în concepţia de ansamblu a lui Rousseau, opoziţia dintre natural şi social este transpusă într-un alt plan metafizic mai adânc, şi anume opoziţia dintre fiinţă şi aparenţă. Se poate susţine că pe dualitatea fiinţă – aparenţă este clădită opoziţia dintre omul natural şi omul social. Elaborările teoretice ale lui Rousseau apar, în special, în operele sale fundamentale *Discurs asupra ştiinţelor şi artelor*, *Discurs asupra inegalităţii între oameni* şi, evident, în *Contractul Social*. Gânditorul genovez subliniază că societatea face parte din sfera aparenţei, neavând deplinătatea ontologică a naturalului, deoarece este exclusiv creaţia omului. Mai mult decât atât, ea primeşte autonomie şi se întoarce împotriva individului cu o forţă anonimă şi ostilă. Această forţă este considerată de Rousseau ca fiind „aparentă”, deoarece nu reprezintă omul în autenticitatea sa naturală. În lucrarea sa *Discurs asupra originii inegalităţii*, autorul subliniază că: „Prima sursă a răului este inegalitatea, deoarece din inegalitate provin bogăţiile; cuvintele sărac şi bogat sunt relative şi pentru că acolo unde oamenii sunt egali nu vor exista nici bogaţi, nici săraci. Bogăţiile dau naştere la lux; luxul provine din artele frumoase şi din lenevia provenită de la ştiinţă”[3]. Astfel, societatea, ca şi creaţia omului, se întoarce împotriva creatorului ei, folosind disponibilitatea omului de a renunţa foarte uşor la libertatea sa ca fiinţă şi de a accepta aparenţa oferită de o civilizaţie ce se constituie în factor de constrângere, în esenţă ostil omului. Este ceea ce Hegel va numi în opera sa „viclenia raţiunii”, deoarece societatea, în aparenţa

sa existenţială, devine autonomă şi îşi realizează scopul, uneori progresul social, fără ca cel ce a creat-o să o mai poată controla, omul devenind un simplu element într-un eşafodaj ce se dovedeşte tot mai constrângător.

Aspectele mai sus arătate, precum şi altele care rezultă din opera filosofului, pun în evidenţă superioritatea omului natural faţă de cel care trăieşte în societatea civilizată. Trecerea, am spune noi dialectică, prin complexitatea sa, de la starea de natură la starea de civilizaţie este, în concepţia autorului, nu un progres, ci o degradare a fiinţei, a esenţei umane. În concepţia lui Rousseau, contradicţia se manifestă nu numai între natură şi societate sau între natură şi civilizaţie, dar, aproape paradoxal pentru gândirea filosofică occidentală, contemporană, şi între natură şi cultură. Aceasta din urmă nu este considerată ca un factor de realizare a fiinţei umane prin trecerea la un nivel superior marcat de spiritualitatea sa, ci este gândită ca o golire de sens a autenticului uman, ca o schimbare de direcţie a esenţei umane. Pentru a înţelege o astfel de concepţie este bine să subliniem că întreaga preocupare a gânditorului de a explica natura, omul şi societatea are la bază un fundament moral, mai mult încercarea de a găsi o cale spre fericire. Referindu-se la cultură şi societate, Rousseau afirmă: „Ce am câştigat cu acesta? Multă flecăreală, bogăţii şi discuţii inutile, cu alte cuvinte duşmani ai virtuţii şi ai bunului simţ comun. În schimb, am pierdut inocenţa şi moravurile. Mulţimea se târăşte în mizerie, toţi sunt sclavii viciilor”[4]. Este remarcabilă preocuparea autorului de a lega, chiar şi indirect, cultura de moralitate. Această temă o regăsim şi în filosofie, dar mai ales în teologia ortodoxă contemporană. Existenţa naturală, dimensiunea ontologică autentică este realizată prin intermediul omului, singura fiinţă care poate gândi şi trăi moral. De aceea, cultura, ca şi fapt existenţial, este în autenticitatea sa numai dacă poartă în sine valorile morale, am spune noi cu predilecţie valorile morale care decurg din adevărurile de credinţă. În acest sens, părintele profesor doctor Dumitru Stăniloae afirma că: „Omul bun este tare; săvârşirea binelui este o întărire a existenţei”. În încercarea de a descrie fiinţa umană în adevărata sa esenţă, Rousseau va construi un model teoretic al fiinţei naturale a omului. Acesta este omul primitiv. Prin urmare, starea de natură la care se referă filosoful implică existenţa primară asocială a omului în toată naturaleţea sa biologică şi afectivă. Această stare naturală, primitivă a omului, Rousseau o va compara cu starea omului social.

Rousseau crede că această stare existenţială a omului natural şi în mijlocul naturii, fără constrângeri, înseamnă adevărata fericire. Lipsa oricăror limitări, condiţionări sau restrângeri garanta libertatea absolută, pentru că omul se identifica practic cu natura din care provenea, iar starea de fericire era una existenţială, ontologică, permanentă, ci nu o creaţie a gândirii, în sensul că omul natural era şi fericit, deoarece nu se gândea la fericire. În acest fel, fericirea şi libertatea se regăseau ca fiind proprii modelului teoretic al fiinţei omului primitiv. Rousseau afirma că „omul natural era fericit fără să se gândească la fericire, liber fără a face uzaj de libertatea sa; independent, căci era privat de toate relaţiile durabile cu apropiaţii săi; inocent, prin absenţa oricărei conştiinţe morale”[5]. Descrierea de mai sus a stării naturale este fiinţa adecvată a omului. Aparenţa o constituie omul social. Baza existenţei sociale e un *„acord mutual de voinţă”* prin care oamenii încearcă astfel să-şi conserve mai bine existenţa. Din cuprinsul operelor fundamentale ale lui Rousseau rezultă că omul natural, conceput ca fiind suficient sie însuşi, nu depindea în niciun fel de semenii săi şi nu avea în firea sa sociabilitatea, aşa cum susţineau Aristotel, şi mai târziu John Locke. Prin urmare, „asocierea” care determină societatea şi eventual sociabilitatea omului nu are o dimensiune ontologică a fiinţei umane, ci numai una fenomenologică, adică este o aparenţă şi se produce exclusiv ca manifestare de voinţă a omului. Gândul asocierii şi implicit voinţa de a se asocia este determinat la om din necesitatea, în mare parte naturală, de a-şi conserva existenţa.

În *Discurs asupra ştiinţelor şi artelor*, Rousseau va sublinia că acordul nescris de voinţă prin care oamenii pun bazele existenţelor sociale reprezintă sursă de speranţe reciproce în realizarea unor interese comune, obligând pe fiecare să concure la fericirea celorlalţi pentru ca el însuşi să fie fericit. Acestea sunt însă speranţe, mai degrabă iluzii pentru că, aşa cum spunea Rousseau, „la o examinare mai atentă rezultă multe devieri de la ce ar putea să-l facă fericit pe om”. Este minunat că oamenii sunt puşi în imposibilitate să se înşele, să se trădeze, să se distrugă reciproc. Trebuie să avem grijă însă să nu ne vedem niciodată aşa cu suntem: oameni ale căror interese se întâlnesc şi nu au nici un mijloc pentru a reuşi, decât pe acela de a se înşela”[6]. Rousseau face, prin urmare, un elogiu al simplităţii, al naturalului în dimensiunea sa ontologică cea mai profundă cu referire la sfera valorică componentă a existenţei umane.

Categorii existenţiale ale stării naturale şi stării sociale. In concepţia noastră, opusă

oarecum unora dintre reprezentanţii doctrinei contractului social, starea naturală a existenţei umane nu poate fi identificată cu starea primitivă a omului, cu preistoria existenţei sale, caracterizată prin lipsa formelor de organizare specifice societăţii şi statului. De aceea, considerăm că într-o accepţiune care nu are în vedere numai succesiunea istorică existenţială, ci esenţa existenţei umane, starea socială nu înlătură starea naturală a omului, dimpotrivă, chiar o presupune. Pentru noi, omul în dimensiunea sa naturală, corespunde firii create de Dumnezeu, omul bun pentru că toată creaţia este bună şi, totodată, omul ca persoană liberă şi responsabilă a fost creat în relaţie de comuniune de iubire cu Dumnezeu şi prin Dumnezeu cu toţi semeni şi cu tot universul. Starea naturală este frumuseţea cea dintâi a omului creat după chipul lui Dumnezeu şi care are datoria de a dobândi asemenea cea după har cu Dumnezeu, să devină fiul al lui Dumnezeu după har. Iată de ce starea naturală nu dispare odată ce omul trece la starea socială, ci este o prezenţă permanentă, pentru că firea a tot bună creată de Dumnezeu nu poate fi negată, anulată dar, este adevărat, poate fi haşurată, umbrită de manifestările sociale ale omului, contrarea stării sale naturale. Omul, prin creaţie a primit darul libertăţii, posibilitatea de a alege între bine şi rău, de a primi sau refuza comuniunea cu Dumnezeu, libertatea de a considera că starea socială şi tot ceea ce presupune aceasta - civilizaţia, cultura - sunt bunuri proprii şi reprezintă, totodată, singura realitate a existenţei. Acesta este chipul omului care trăieşte exclusiv în dimensiunea socială a existenţei sale, pe care o consideră opusă stării naturale privită, în special, ca o formă primitivă de existenţă şi care se consideră atotsuficient. Un astfel de om consideră că existenţa se rezumă la acest veac, iar sensul existenţei nu este decât „eul propriu" şi raţiunea umană. Fără a încerca să adâncim această analiză, susţinem că între starea naturală şi starea socială a omului este o posibilă contradicţie unilaterală şi nu un raport de recesivitate. Starea naturală nu exclude starea socială a omului, deoarece însuși Mântuitorul s-a întrupat în existenţa socială, dar starea socială poate contrazice starea naturală a omului, firea acestuia.

Marele teolog român, Părintele profesor dr. Dumitru Stăniloaie caracteriza în cuvinte memorabile natura umană: „Deci, pe drept cuvânt, natura umană trebuie definită ca tensiune infinită. A voi să tindă mereu spre desăvârşire mai mare, e desăvârşirea însăşi a firii umane. Ea are în acelaşi timp experienţa infinitului şi a finitului, adică în fiecare clipă există o distanţă infinită între capacitatea noastră de infinit şi existenţa noastră realizată. Mereu avem cunoştinţa ambelor lucruri. Căci distanţa parcursă de noi, oricât ar fi de mare, rămâne minimă în raport cu infinitul. Natura umană călătoreşte veşnic pe distanţa dintre finit şi infinit, dar e lansată prin dorinţă şi printr-un fel de experienţă înaintea finitudinii sale înlăuntrul infinitului, fără să cuprindă, însăşi, esenţa lui. Ceea ce a obţinut nu este niciodată totul, dar este începutul totului „mereu începutul infinitului" – cum spunea Sfântul Grigorie de Nyssa (s.n)"[7].

Starea socială este expresia ordinii normative, morale sau juridice, orice normă implică direct sau indirect constrângerea, inclusiv norma morală sau etică bazată sau nu pe teologia morală. Norma juridică este aceea care oferă cea mai cuprinzătoare expresie existenţială stării sociale şi de aceea putem caracteriza întreaga existenţă socială a omului, atât într-o dimensiune sincronică dar şi din perspectiva transformărilor istorice ca fiind „o stare juridică", o ordine juridică bazată pe normele create de om, dar şi pe valorile promovate de acesta şi care, într-o anumită măsură, tind să evolueze autonom în afara posibilităţilor de decizie şi control ale creatorului lor. Există o tendinţă destul de evidentă ca evoluţia stării juridice (sociale) a omului să contrazică tot mai mult natura umană, firea acestuia, altfel spus, civilizaţia care ea însăşi este expresia ordinii juridice şi în general normative, să fie considerată a tot suficientă, în special prin dimensiunea pragmatică pe care orice component al acesteia o implică. In acest context, apare întrebarea firească de a încerca să caracterizăm juridicul, ordinea normativă specifică stării sociale a omului. Este bazată pe o dihotomie esenţială pe care a remarcat-o şi Kant atunci când a analizat în lucrarea sa fundamentală „Metafizica moravurilor" normele juridice şi dreptul. Această dihotomie înseamnă diviziunea clară între ***„al tău" şi „al meu".*** Orice contract, orice act normativ şi orice decizie judecătorească într-o formă sau alta dă expresia acestei diviziuni, care înseamnă o identificare prin şi în ordinea juridică a individualităţii umane în sfera existenţială socială. In esenţă, aceasta este o disoluţie pentru că separă şi nu uneşte, chiar dacă aparent un act contractual, o întâlnire a voinţelor a doi oameni în planul juridicului, legea ca şi concretizare a ordinii normative, o hotărâre judecătorească ar realiza o armonizare a intereselor fie convergente sau divergente. Susţinem că disoluţia mai sus amintită, de esenţa ordinii juridice a dreptului dintre „al tău" şi „al meu" se menţine, indiferent de forma de exprimare a juridicului, deoarece aşa-zisa armonizare a celor individuale, particulare, uneori

contrare prin lege, prin actele de aplicare a legii sau chiar prin manifestările de voinţă ale omului rămân în sfera generalului, a abstractului pentru că orice normă juridică este prin ea însăşi impersonală, abstractă, iar concretizarea acesteia prin acte voluntare cu caracter juridic nu duce la concretizarea în sens existenţial a generalităţii regulii juridice, generalul normativ rămânând în acest fel opus mai mult sau mai puţin evidentei bogăţiei existenţiale a concretului individual.

Opusă acestei stări juridice este însăşi starea naturală, starea firii umane bazată, în opinia noastră, pe două concepte existenţiale ***„a dărui" şi „a primi".*** Este evident că în această situaţie suntem în prezenţa unităţii existenţiale a comuniunii existenţei umane bazate nu pe interese pragmatice, ci pe însăşi caracterele existenţiale ale firii umane, virtuţile şi valorile cu care omul a fost înzestrat natural, printre care puterea de a iubi este esenţială. Omul care se manifestă în plan social cât mai pregnant şi mai evident în această dimensiune naturală bazată pe unitatea dintre „a dărui" şi a „primi" rămâne în autenticul existenţei sale naturale, a firii create, nu mai este un simplu individ ci este o persoană liberă aflată în comuniune de iubire cu Dumnezeu şi cu toţi oamenii. Este şi aici o posibilitate de alegere a omului, o manifestare a libertăţii sale. Formele de cultură şi civilizaţie ale existenţei umane trebuie să se manifeste nu în contradicţie cu firea sa, cu natura sa, ci chiar în corespondenţă cu aceasta. Schiller spunea că „omul trebuie să sporească natura în mijlocul naturii". Considerăm că şi în prezent, indiferent cât de înaltă este cultura şi cât de mult a evoluat civilizaţia, această afirmaţie este valabilă, dacă înţelegem prin natură esenţa bună creată a omului. De altfel, în doctrina teologică s-a remarcat că nu există opoziţie între cultură şi credinţă. Spunea în acest sens Părintele Patriarh Daniel: „Credinţa coboară la om prin cultură, iar cultura urcă la cer prin credinţă".

Implicaţii juridice. *Justiţia* este forma cea mai evidentă prin care starea juridică a omului se conservă în limitele acestei dihotomii „al tău" şi „al meu". Limitele justiţiei umane sunt însăşi limitele existenţei sociale şi chiar raţionale ale omului, determinate în mod nemijlocit, pe de o parte, de normativitatea legii iar, pe de altă parte, de pragmatism, adică de interesele concrete ale celor care ajung în faţa justiţiei. Este o limită existenţială care trebuie foarte bine înţeleasă, pentru că dincolo de ea regăsim acea stare naturală a firescului, a omului ca persoană liberă şi responsabilă în relaţiile de comuniune cu semenii. Orice manifestare a justiţiei este evident subordonată legii, care generalizează şi împarte. Se pune problema dacă dreptatea, ca valoare şi virtute umană poate fi identificată cu legea, ca premiză de realizare a justiţiei. Răspundem la această întrebare, gândindu-ne la cuvintele Mântuitorului „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât dreptatea fariseilor, nu veţi intra în împărăţia Cerurilor" (Matei V,20). Aceasta înseamnă că legea juridică rămâne la nivelul dreptăţii fariseilor, deoarece dreptatea la care se referea Mântuitorul şi care era proprie fariseilor era o dreptate a legii Vechiului Testament. Prin urmare, dreptatea care depăşeşte marginile legii este cea dată de har, este dreptatea care are ca fundament nu constrângerea fără de care norma juridică sau chiar norma morală nu poate fi concepută, ci *libertatea*. De altfel, această realitate a fost remarcată chiar şi în planul doctrinei filozofice şi juridice. Rousseau afirma că: „A renunţa la libertatea ta înseamnă a renunţa la calitatea ta de om, la drepturile umane, ba chiar la datoriile tale. Nu există nicio despăgubire posibilă pentru cel care renunţă la libertate; o astfel de renunţare este incompatibilă cu natura omului"[8]. In acelaşi sens, Mircea Djuvara arăta că: „Nu putem concepe drept şi nici morală fără libertate, cum nu putem concepe nici legi ale naturii fără determinare cauzală. Libertatea trebuie să fie, deci, deplină în societate, astfel dreptul îşi pierde orice valoare normativă. Un drept care impune doar, în mod absolut, înlăturând manifestarea liberă a voinţei, nu mai este drept, ci o lege a naturii, o manifestare a unui determinism riguros, a unei necesităţi mecanice"[9].

Intr-o accepţiune oarecum idilică, justiţia ar trebuie deci să depăşească dreptatea legii şi să realizeze dreptatea harului ca natură umană. Iată de ce poate că ar trebui să gândim mai mult, chiar şi la unele principii de natură constituţională, în ceea ce priveşte valoarea şi limitele lor. Nu dorim să insistăm aici asupra acestui aspect, dar se cunoaşte că principiul de bază al ordinii juridice ce caracterizează starea socială a omului este supremaţia legii – „Nimeni nu este mai presus de lege" – afirmă Constituţia. Noi considerăm că în planul existenţei naturale a omului, acest principiu este transgresat şi oarecum transfigurat de principiul libertăţii. Libertatea, ca virtute proprie a firii create a omului este mai presus de legea juridică. De aceea, actul de justiţie ar trebui să tindă spre realizarea acestei libertăţi, care este însăşi dreptatea la care se referea Mântuitorul.

Este oare posibil ca în activitatea concretă a soluţionării litigiilor civile sau penale să se întâmple o astfel de ridicare a generalităţii legii juridice la

concretul existenţial al libertăţii umane? Ca magistrat am o experienţă care depăşeşte 26 de ani şi nu am întâlnit situaţii în care aplicând legea, în tot ceea ce reprezintă rigorile actului de justiţie, să se realizeze dreptatea ca libertate proprie naturii umane. Este firesc să se întâmple aşa, deoarece orice manifestare a justiţiei este limitată la generalitatea legii dar şi de finalitatea acesteia: constrângerea. O hotărâre judecătorească nu se pronunţă în numele dreptăţii, ci în numele legii. Cu toate acestea, nu se poate considera că o astfel de situaţie este negativă prin ea însăşi, dimpotrivă, este o modalitate normală de a realiza rolul justiţiei, şi anume echilibrul social, dar în limitele existenţei sociale ale omului. Ceea ce este foarte important pentru cel chemat să aplice legea este de a conştientiza această realitate şi de a nu absolutiza actul de justiţie, de a nu absolutiza legea şi de a minimaliza sau chiar a nega omul, ca fiinţă complexă şi infinită prin firea sa creată. De multe ori, în manifestările fenomenologice ale actului de justiţie, se rămâne în generalitatea legii şi se subordonează omul legii, magistratul uitând că nu omul este făcut pentru lege, ci legea pentru om.

Cu toate acestea, au existat şi experienţe deosebit de marcante pentru mine. În cenuşa precarităţilor existenţiale, conflictuale, dureroase, impregnate cu multă suferinţă, dar şi cu patimi şi cu interese mai mult sau mai puţin obscure, ce ajung şi se manifestă în faţa justiţiei şi cu deosebire în faţa justiţiei penale, uneori se arată, ca un diamant strălucitor, valoarea naturii umane prin ceea ce îi este propriu ca fire: libertatea şi iubirea. Intr-o cauză penală în care inculpatul era acuzat de o infracţiune gravă şi anume tentativă de omor împotriva propriului său frate, am constatat o astfel de realitate pe care nu însă justiţia a generat-o, ci natura umană, în puritatea şi frumuseţea ei. Conflictul era între fraţi, iar partea vătămată, fratele inculpatului, ca urmare a acţiunii acestuia, fusese la un pas de moarte. Intrebat fiind de către instanţă ce anume consideră că trebuie să se întâmple cu inculpatul, care era fratele său, partea vătămată a spus simplu şi convingător: *„Să meargă la copiii săi”*. Aceste cuvinte simple depăşesc ceea ce reprezintă instinctele omului în mediul social, dorinţa de răzbunare sau dorinţa de a pedepsi a făptuitorului. Este expresia pură a iubirii, a iertării, a unui sentiment natural firesc ce transcede în mod absolut limitele legii juridice. De altfel, părintele Dumitru Stăniloaie afirma foarte clar că Dumnezeu i-a dat omului ”*puterea de a ierta şi nu puterea de a judeca*”. „Să meargă la copiii lui” reprezintă incontestabil un diamant al existenţei naturale a omului, în toată puritatea şi frumuseţea ei şi, personal, am avut bucuria, chiar dacă este efemeră, de a modela legea în raport cu această manifestare firească de iubire. Justiţia nu poate, cel mult, decât să achite, justiţia niciodată nu poate să ierte. Iertarea este un dar al lui Dumnezeu, dar este şi o poruncă a lui Dumnezeu pentru om. Numai un om care este persoană liberă, trăind în frica lui Dumnezeu, o poate împlini ca poruncă divină şi nu numai ca virtute etică sau ca expresie a pragmatismului tipic existenţei sociale.

Persoanele implicate în litigiul de care am făcut vorbire erau oameni simpli, fără cultură, fără educaţie, dar trăiau din plin chiar dacă nu neapărat într-un mod conştient, raţional, frumuseţea existenţei umane, cea după fire. Părintele Arsenie Boca spunea că sfinţenia are ca şi condiţii simplitatea spiritului şi puritatea inimii. Iată de ce justiţia trebuie să se adapteze unor astfel de realităţi existenţiale şi nu să încerce să le subordoneze arbitrar generalităţii normei juridice. Spunea Părintele Arsenie Boca „că trebuie să ai înţelegere faţă de neputinţele omului”. Părintele Teofil Părăian aprecia că acestea sunt poate cele mai frumoase şi mai semnificative cuvinte pe care le-a spus duhovnicul Arsenie Boca. Iar Constantin Noica afirma că „trebuie să ai înţelegere faţă de cele neînsemnate ca să vezi însemnătatea lor”. Justiţia ar trebui să aibă înţelegere faţă de tot ceea ce reprezintă neputinţa omenească şi precaritate existenţială, pentru a încerca în acest fel să realizeze nu atât o restabilire a situaţiei anterioare, ceea ce nu este posibil prin actul de justiţie, cât mai ales un echilibru, o armonie socială, o împăcare a ceea ce la un moment dat apare ca fiind definitiv contradictoriu. Este un ideal, dar merită încercat. In acest context, mi-am pus întrebarea care sunt înţelesurile teleologice ale justiţiei, altfel spus finalitatea actului de justiţie.

Dacă scopul actului de justiţie este legea, atunci justiţia este pragmatică, utilitaristă, iar judecătorul acţionează conform datoriei, cum spune Kant. Dacă scopul actului de justiţie este omul, atunci justiţia astfel înfăptuită este morală, naturală, iar judecătorul acţionează în numele şi în conformitate cu dreptatea, aceasta nemaifiind limitată de constrângerile legii pozitive. Raportul dintre lege şi dreptate ar putea fi exprimat sub forma unei contradicţii unilaterale, în sensul celor afirmate de filozoful Constantin Noica: legea pozitivă poate contrazice dreptatea, dar dreptatea care prisoseşte legii nu poate contrazice legea. Cum poate fi smerit în sensul creştin al cuvântului, un judecător căruia omul i-a încredinţat atâta putere asupra omului?

Iată o întrebare legitimă al cărui răspuns cred că îl putem afla în parabola judecătorului nedrept după Evanghelia de la Luca (Luca 18, 2-8). Există totuşi o posibilitate pentru acela care a ajuns la sinele său mai adânc, a depăşit trufia eu-lui determinată de precaritățile şi slava acestui lumi, a celui ce se cunoaşte pe sine ca fiind stăpânit de Dumnezeu şi prin aceasta stăpân pe sine. Judecătorul nedrept, din parabola Sfântului Evanghelist Luca, nu se temea de Dumnezeu şi nici nu se ruşina de om. *Judecătorul smerit este acela care se teme de Dumnezeu şi se ruşinează de om.* Aceasta este condiţia pentru ca actul de justiţie să fie nu numai în conformitate cu legea, dar şi drept, în conformitate cu legea libertăţii. Se poate spune că există un ideal pentru judecătorul investit cu putere temporară, pe care îl putem formula după cum urmează: „Să ai şi să faci judecată dreaptă din iubire milostivă în numele lui Dumnezeu, fără să judeci pe nimeni".

Note:

[1]Pentru dezvoltări, a se vedea Nicolae Popa, Ion Dogaru, Gheorghe Dănişor, Dan Claudiu Dănişor, *Filosofia dreptului. Marile curente*, Editura ALL Beck, Bucureşti 2002, p. 167.

[2]John Locke, *Eseu asupra intelectului omenesc* , Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, Vol I , p. 89.

[3]*Discurs asupra originii inegalităţii*, Editura Ştiinţifică şi Pedagogică, Bucureşti, 1960, p. 27.

[4]A se vedea *Discurs asupra ştiinţelor şi artelor*, Editura Ştiinţifică şi Pedagogică, Bucureşti, 1960, p. 11.

[5]Pentru dezvoltări a se vedea *Nouvelle historie des idees politiques,* sous la direction de Pascal Ony, 2001, Ed. Hachette, p. 112.

[6]A se vedea *Discurs asupra ştiinţelor şi artelor*, Editura Ştiinţifică şi Pedagogică, Bucureşti, 1960, p. 11.

[7]Dumitru Stăniloaie, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2003, pp 468-469.

[8]J.J. Rousseau, *Contractul social*, Editura Ştiinţifică Bucureşti, 1957, pp 107-108.

[9]Mircea Djuvara, *Precis de filozofie juridică*, în "Eseuri de filozofie a dreptului", Editura Trei, Bucureşti,1997, p. 187.

Considerații cu privire la originea unui pomelnic piteștean din 1820

drd. Octavian DĂRMĂNESCU

Abstract: *Pitești is an old Romanian town, being known for more than six centuries. It developed slowly as a center for commerce and for two centuries it played an important part in the country politics, as some of the Wallachian rulers stayed here from time to time. As a testimony to the towns importance, in the 17th Century the "Sf. Gheorghe" Church was constructed. Several articles were wrote by historian Octavian Dărmănescu to illustrate the history of the church and their priest.. In this one, the author presents us a list with names used in the mass, dating from 1820.*

Keywords: *Pitești old churches, cultural heritage, lists of priests*

Existenţa unui pomelnic manuscris, legat, la biserica „Precista Nouă"- Mavrodolu din Pitești era semnalată încă din 2007, cu ocazia monografiei sfântului lăcaș[1]. Autorii, pe simpla apartenenţă de inventar, îl indicau absolut drept pomelnicul vechi al bisericii – un reflex obișnuit și, în fond, greu de imputat. Siguranţa aceasta ne-a adus o anumită iritare pozitivă faţă de pretenția de mai sus. Urgenţa unei minime critici se impunea natural. În urma acesteia, s-au desprins următoarele:

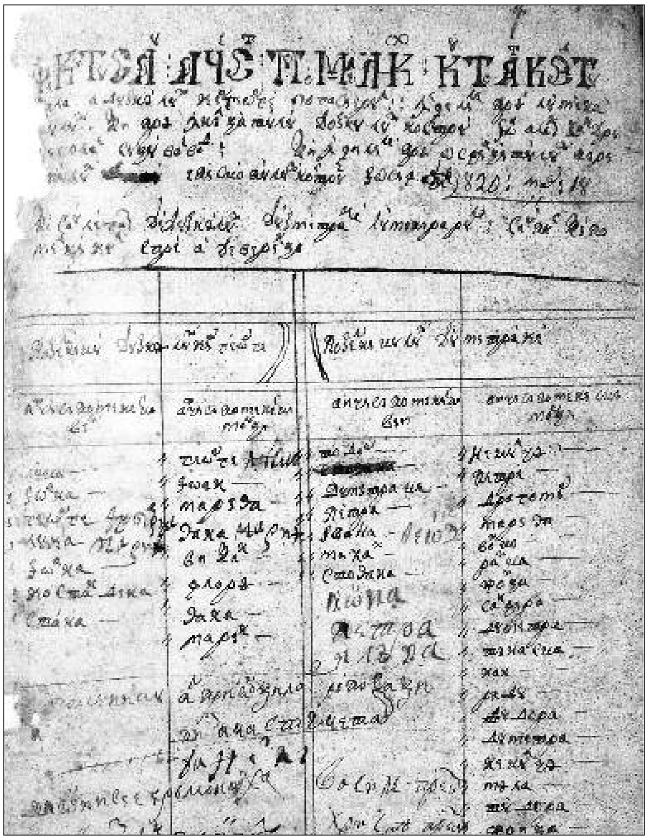
1. Foaia de titlu conţine următoarele detalii: pomelnicul este scris în 1820 la iniţiativa lui Gheorghe bogasierul și legat de Dimitrache lumânărarul. Imediat după informarea de rigoare, cei doi autori morali, contrar uzanţelor își trec familiile și morţii; urmează o întreagă listă cu titlul „pome(l)nicu al prioţilor răposaţi din acest metoc";

2. Pomelnicul continuă, cu diferite grafii, familiile mai multor protopopi de Pitești care au slujit, potrivit unei recente lucrări[2], la biserica domnească „Sf. Gheorghe" din aceeaşi urbe; de asemenea, pe parcursul destul de generos al manuscrisului, sunt menţionate familiile câtorva dintre parohienii probabili ai bisericii domnești, epitropi sau ajutători. Per total, se lasă o impresie clară: manuscrisul nu aparţine clerului și enoriașilor de la biserica Mavrodolu.

Ca de atâtea ori în istoriografie, elementul ironic pulsează viu și neutru, sfidând legăturile logice. Că pomelnicul de la biserica Mavrodolu este, de fapt, al oricărei biserici vechi din Pitești, vom vedea imediat care, nu mai prezintă – din punctul nostru de vedere – niciun dubiu. Acum cincizeci de ani parohul de la Sf. Gheorghe, pr. dr. Marin Braniște, un important istoric local pe teme de istorie bisericească – căruia, după episodul salvării bisericii de la demolare, aproape că nu i se mai poate imputa nimic – amintea razant de existența unui prețios pomelnic al

bisericii domnești din 1818, azi pierdut, pe care l-a consultat personal[3]. Este vorba despre pomelnicul întocmit de preoții Preda și Zamfir. Nicio legătură, așadar, cu cel de la Mavrodolu, din 1820. Alte pomelnice foarte vechi de biserici piteștene, deocamdată, nu se cunosc. Într-adevăr, biserica Mavrodolu, așa cum rezultă obstinat din inventarele de până acum cincizeci de ani, a avut un pomelnic vechi, legat în piele de culoare galbenă și verde pe care azi, cu toată stăruința, nu l-am găsit – și nici în dosarul de restaurare a prezentului manuscris, din 2013, nu se pot identifica aceste semnalmente, fotografia cu starea inițială a lui arătând un carnet dreptunghiular cu coperțile negre.

Rămâne indicația clară a primei pagini, și anume existența unui metoc cu paraclis. Probabil puțini dintre piteșteni își mai aduc aminte că actuala Piață „Vasile Milea", fostă „Lenin", a purtat, până la venirea regimului comunist, numele de „Piața Episcopiei". Știm deja dintr-o prețioasă lucrare apărută în 2005[4], că episcopia Argeșului a avut un metoc în centrul Piteștilor[5], demolat de primărie în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și amintit încă în 1845, când protopoopul Gheorghe Coculescu îl catagrafia[6]. Interesant, acest metoc avea un paraclis cu hramul „Buna Vestire" – rezidit, de ce nu, în 1820, când probabilii ctitori comandau și pomelnicul de rigoare, trecându-se corect, înaintea preoților. Poziționarea acestui metoc este indicată

de arh. Eugenia Greceanu pe locul actualei Case de Cultură a Sindicatelor[7], mai precis în târgul mare de lângă biserica domnească – târg desființat în mare parte în 1869 prin interdicția comercializării vitelor și a materialelor de construcție, permisiv exclusiv, în schimb, celei a perisabilelor[8]. Această proprietate se învecina încă din 1810 cu terenurile de aici ale bisericii domnești, existând, la un moment dat, chiar și o divergență între cele două instituții – peste relația ierarhică[9] – , conflict care va începe în 1824 și se va stinge de-abia în 1848 cu intervenția domniei.

Deloc secundară, clarificarea atribuirii pomelnicului de la Mavrodolu metocului vecin, al episcopiei, este egalată de un aport nesperat istoriografiei locale: evocarea numelor unor vechi preoți piteșteni, metocari și domnești, principali intelectuali ai urbei, și ei, trăitori aici și moderatori indubitabili ai vieții târgului. Acestea, alături de cele ale mai multor biserici vechi din Pitești, vor fi prezentate în numărul viitor.

Note:

[1]Pr. Constantin Onu, Vasile Novac, *Biserica Mavrodolu sau biserica din mahalaua albastră*, Editura Dacpress, 2007.

[2]Octavian Dărmănescu, *Biserica domnească „Sf. Gheorghe" din Pitești*, Editura Europroduct, Pitești, 2017.

[3]Pr. Marin M. Braniște, *Școli particulare piteștene – dintre care unele pe lângă biserici – în veacul al XIX-lea*, în „ M.O.", anul XXVI, nr. 3-4, 1974, p. 254, nota 19. Aflat încă în arhiva bisericii domnești din Pitești, „Inventar, 1972", f. 2, dar nu și în cel de acum.

[4]Teodor Mavrodin, *Episcopia Argeșului, 1793-1949*, Pitești, 2005.

[5]Probabil că existența în mijlocul Piteștilor a unei proprietăți bisericești (foarte probabil cu metoc) alta decât cea a bisericii domnești Sf. Gheorghe vine de demult. Știm că în mănăstirea domnească de la Curtea de Argeș avea jumătate „din Pitești și din sat", vezi *D.R.H. B*, vol. III, pp. 87-88, doc. 61. Pliată istoric, dar și administrativ-economic, pe instituția veche monahală, noua episcopie de Argeș, ai cărui ierarhi viețuiesc și acum în cadrul mănăstirii, ar fi folosit la Pitești, de fapt, vechiul metoc al mănăstirii. Această opinie ne-a fost facilitată de o discordanță evidentă: șirul mare de clerici metocari menționați, mult prea mulți față de distanța temporală relativ scurtă (1793-1820) în care noua episcopie ar fi ridicat metocul și paraclisul în mijlocul Piteștilor.

[6]Spiridon Cristocea, *Catagrafii din secolele XVIII-XIX ale unor mănăstiri și schituri din județul Argeș*, Editura Ordessos, Pitești, 2013, p. 236.

[7]Eugenia Greceanu, *Ansamblul urban medieval Pitești*, Muzeul Național de Istorie, București, 1982, p. 87.

[8]S.J.A.A.N., fond Primăria Pitești, Dos. 29/1869, f. 8, *apud* Constantin Dejan, *Biserica Sfânta Vineri din Pitești*, Pitești, 2012, pp. 160-161.

[9]Octavian Dărmănescu, *op. cit.*, p. 106 și, respectiv, p. 110.

România la începutul primului război mondial (1914-1916)

prof. Ionuț Gabriel ZIDARU

Abstract: *At the beginning of the First World War, Romania was a country that had to choose between the two sides, in an impossible political and moral dilemma, as it had territories inhabited by Romanians both under Austrian and Russian rule. The present article aims at emphasizing the moral and political struggle of the Romanian most important political figures trying to determine the best course of action for their country in one of the most crucial period of contemporary history.*

Keywords: *First World War, neutrality, dilemma, political struggle*

Articolul îşi propune să analizeze situaţia României la începutul Primului Război Mondial, plecând de la principalele momente de început ale conflagraţiei mondiale, pentru a ilustra contextul general al climatului european, poziţia României faţă de conflict, opţiunile ei, avantajele şi dezavantajele intrării României în Primul Război Mondial.

Poziţia geopolitică şi geostrategică a României la declanşarea Primului Război Mondial. Asasinatul de la Sarajevo (1914) a surprins şi îngrijorat cercurile politice de la Bucureşti şi opinia publică românească. Vestea asasinatului a luat prin surprindere diplomaţia de la Bucureşti. Ca majoritatea statelor europene şi România a fost surprinsă de evoluţia rapidă a evenimentelor. Ion G. Duca, liderul Partidului Naţional Liberal scria că: *„Nimeni nu se gândea la războiul general. Eu, în orice caz, sunt dator să mărturisesc că eram sigur că războiul nu va izbucni. Ştiam că în Franţa şi în Anglia există un atotputernic curent pacifist şi că Germania, în plină prosperitate şi fericire, sau Austria, şubredă din toate părţile, nu puteau să cuteze a dezlănţui un război cu sorţi îndoielnici de izbândă pentru ele. Mi se pare o aşa aberaţie mintală, încât credeam conducătorii acestor state incapabili de ea"*[1]. La palatul Peleş de la Sinaia, regele Carol I exclama: *„Nu se poate! Nu se poate!".* Legat de atentat, Take Ionescu declara unui ziarist: *,,Consider acest asasinat ca o mare nenorocire ..... Noi românii nu putem decât să plângem şi ca oameni şi ca români moartea arhiducelui şi a soţiei sale"*[2]. Îngrijorarea oficialităţilor de la Bucureşti este descrisă şi de I.G. Duca: *„În România, mare îngrijorare. Şi mai mare în guvern. De dimineaţa până seara stăteam la castelul Peleş, în camera rezervată acolo primului ministru. Împreună cu mai mulţi colegi, de obicei Antonescu, Angelescu, citeam ştirile. Zeci de telegrame soseau la fiecare minut de la agenţii, de la legaţiile noastre de pretutindeni. Bietul Constantin Brătianu ameţise cifrând şi descifrând. I. I. C. Brătianu venea şi ieşea. Stătea ceasuri întregi jos la regele Carol, iar se urca sus la noi. Era frământat cum cred că nu l-am mai văzut niciodată de atunci. Treceam prin alternative şi descurajare"*[3]. Primul ministru Brătianu nu-şi exprima nici o satisfacţiune. Dincolo de alte consideraţii, el declara că România n-avea cum să intre într-un război care se dezlănţuise pentru a strivi o ţară mică, Serbia. Era imoral şi precedentul s-ar fi putut întoarce împotriva noastră. Take Ionescu, liderul conservatorilor, în acel moment la Londra, când citeşte ultimatumul adresat Serbiei, are aceeaşi viziune: *,,Ochii mei vedeau în tot momentul România, în loc de Serbia, până într-atâta acelaşi ultimatum ne-ar fi putut fi adresat nouă, afară de incidentul asasinatului"*[4].

La declanşarea conflagraţiei mondiale, România se confrunta cu o situaţie geopolitică şi geostrategică cu totul deosebită. În primul rând, România se afla între cele două mari puteri beligerante respectiv Austro-Ungaria şi Rusia şi avea sub dominaţia lor teritorii locuite majoritar de români în ambele tabere. Este vorba de Transilvania şi Bucovina aflate sub dominaţia Austro-Ungariei şi de Basarabia inclusă în Imperiul Rus din anul 1812. Românii aveau revendicări naţionale, atât la vest, cât şi la est. În al doilea rând, România era legată de Tripla Alianţă, la care aderase în 1883, fiind vectorul principal de securitate timp de trei decenii. România nu putea să se măsoare singură cu Rusia, care reprezenta principala ameninţare, dar în alianţă cu Austro-Ungaria putea să prevină o eventuală invazie a Rusiei, fie să se măsoare cu ea. Costul acestei soluţii il reprezenta mişcarea naţională a românilor din Transilvania care devenea prizoniera acestei alianţe. Un alt cost semnificativ a fost faptul că recuperarea Basarabiei, chiar păstrarea identităţi naţionale a românilor de aici, au trebuit evitate pentru a nu supăra vecinul de la Răsărit. Totodată

politica externă a României faţă de Rusia a fost una a fricii, o politică dictată de prezenţa noastră în acest spaţiu geopolitic în care Rusia inspira frică. Deci o politică a fricii de Rusia şi de intenţiile sale expansioniste în zonă. Alţi oameni politici români erau pentru o alianţă cu Rusia dar cu o condiţie: în această alianţă să fie şi mari puteri occidentale, care să garanteze faţă de intenţiile politicii ruse. În altă ordine de idei, România avea bogăţii foarte importante pentru ambele tabere implicate în conflict, miza dintre cele două tabere fiind petrolul şi cerealele. Din această cauză, România a fost serios curtată de cele două tabere beligerante, care au făcut presiuni foarte mari pentru a obţine alinierea ei la una dintre tabere. Politica externă a României reprezentată de modelul 1883 a funcţionat până în 1914. În noile circumstanţe internaţionale ale confruntării dintre cele două tabere Antanta şi Puterile Centrale, România a fost obligată să-şi schimbe modelul şi opţiunile de politică externă. Rusia, considerată timp de câteva decenii drept principala ameninţare la adresa României, era membră a Antantei, în timp ce războaiele balcanice arătaseră că Puterile Centrale, în special Austro-Ungaria, desfăşurau o politică care nu era în armonie cu interesele Bucureştilor. Un alt aspect care a marcat schimbarea de orientare politică a României îl reprezintă opinia publică de la sud şi est de Carpaţi, care manifesta un puternic curent antanofil. Pe acest fond a avut loc o reorientare a politicii Bucureştilor care punea sub semnul întrebării alianţa cu Puterile Centrale. Pe lângă marile îngrijorări generate de tensiunile din sistemul internaţional şi presiunile marilor puteri, autorităţile de la Bucureşti s-au mai confruntat în luna iulie 1914 cu o mare problemă apărută în relaţiile cu Bulgaria, vecinul de la sud. Este vorba de numeroasele incidente la graniţa româno-bulgară din Cadrilater, care s-au soldat cu morţi şi răniţi[5]. Cauzele acestora au generat controverse în clasa politică şi opinia publică. Unii au apreciat că este o manevră a Austro-Ungariei, care dorea să forţeze România să nu părăsească alianţa, alţii au pus aceste incidente pe seama Rusiei, care acţiona pentru refacerea Ligii Balcanice din 1912 spre a determina cele două ţări să coopereze.

Situaţia tensionată dintre România şi Tripla Alianţă a fost creată şi de refuzul Austro-Ungariei şi Germaniei de a informa guvernul de la Bucureşti despre conţinutul notei ultimative adresate Serbiei. Guvernul român a luat cunoştinţă de notă mult mai târziu. La fel s-a întâmplat şi cu Italia. Cercurile conducătoare române şi opinia publică au fost foarte mişcate când au aflat natura pretenţiilor Austro-Ungare. Descriind aceste momente trăite în România, Czernin precizează că nota ultimativă a constituit o lovitură care a schimbat întreaga situaţie, înrăutăţind şi mai mult relaţiile, şi aşa sensibile, între Austro-Ungaria şi România. *,,Ultimatumul a schimbat optica, şi a năruit întreaga stare de spirit a românilor, lăsând să se întrevadă pe loc că ţelul lor poate fi atins şi pe altă cale, nu în mod paşnic, ci prin război, nu cu monarhia, ci împotriva ei”*[6]. România a dezaprobat agresivitatea Austro-Ungariei faţă de Serbia. La aluzia pe care ministrul Austro-Ungariei o făcea regelui Carol I, că în cazul unui conflict, *Tripla Alianţă împreună cu România* ar fi mai puternică decât Antanta, acesta din urmă a apreciat ca realizabilă această ipoteză *„dacă în ţară nu i se va opune o revoluţie deschisă”*. Şeful guvernului român a pus în cumpănă şi poziţia Bulgariei, atunci când s-a abordat problema unei eventuale cooperări în baza vechiului tratat. Ion I.C. Brătianu declara lui Czernin că războiul Austro-Ungariei cu Serbia este de neînlăturat şi că România nu poate sta pasivă la evenimentele ce au loc. În cazul în care Bulgaria va rămâne liniştită declara şeful guvernului, România *„va adopta o poziţie de aşteptare. În cazul când Bulgaria se va amesteca, apreciez situaţia de aici drept critică”*. România va căuta să împiedice o modificare a graniţelor sârbeşti dar în cazul în care Bulgaria îşi va mări totuşi teritoriul, atunci România va pretinde o mărire teritorială cel puţin cât a obţinut Bulgaria[7]. Cu toate acestea Puterile Centrale n-au avizat şi n-au consultat România, atunci când au luat această hotărâre. Criza din iulie şi declanşarea războiului european au pus România într-o situaţie căreia oamenii politici, opinia publică, au încercat să-i facă faţă, fără a avea la dispoziţie prea multe opţiuni.

În concluzie, la începutul conflagraţiei România se afla într-o continuă presiune exercitată de cele două tabere. Poziţia României va fi hotărâtă în cadrul Consiliului de Coroană de la Sinaia (21 iulie/3 august 1914).

Consiliul de Coroană de la Sinaia. Opţiunile României faţă de război. Opţiunea României va fi decisă, însă, de un Consiliu de Coroană ţinut la Sinaia, în Castelul Peleş, în sala de muzică a reginei Elisabeta la 21 iulie/ 3 august 1914, la care regele Carol I a invitat miniştrii în funcţie, foştii prim-miniştri şi şefii partidelor politice de guvernământ. Dintre aceştia, au luat note complete asupra dezbaterilor conservatorul Al. Marghiloman şi liberalul I.G. Duca. Din notele lor, rezultă că au participat: regele Carol I, principele moştenitor

Ferdinand, preşedintele Consiliului de Miniştri Ion I.C. Brătianu, ministrul Afacerilor Străine Emil Porumbaru, ministrul de Finanţe Emil Costinescu, ministrul de Interne Vasile G. Morţun, ministrul Industriei şi Comerţului Alexandru Radovîci, ministrul Agriculturii şi Domeniilor Alexandru Constantinescu, ministrul Lucrărilor Publice dr. Constantin Angelescu, ministrul justiţiei Victor Antonescu, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice Ion G. Duca, preşedintele Camerei Deputaţilor Mihail Pherekyde, foştii prim-miniştri Theodor Rosetti şi Petre P. Carp, reprezentanţii partidelor de opoziţie: Alexandru Marghiloman, Ion Lahovary, Ion Grădişteanu, Take Ionescu, Constantin Cantacuzino-Paşcanu şi Constantin Dissescu. Regele Carol I şi-a luat alături pe cei doi lideri conservatori, adepţi ai Puterilor Centrale, Theodor Rosetti şi P. P. Carp. În timp ce prinţul Ferdinand îl avea pe Ion I.C. Brătianu în dreapta şi pe Alexandru Marghiloman în stânga[8], Alexandru Marghiloman nota: *„Un grup numeros, emoţionat, ne vede pornind spre Castel. Toţi suntem foarte mişcaţi. Ţinem şedinţa în sala de muzică a reginei. Prinţul Ferdinand stă în faţa regelui. Tratatele pe masă, regele ia la dreapta pe Rosetti, la stânga pe Carp, Prinţul pe Brătianu la dreapta pe mine la stânga"*[9]. Erau în total 20 de fruntaşi ai ţării care purtau răspunderea destinelor poporului român în acel moment. Nici aşezarea lor nu avea o anume însemnătate. Începutul discuţiilor este foarte bine surprins de Ion G. Duca *„O tăcere mormântală. Aveam senzaţia că o mare greutate apăsa peste noi şi ne înăbuşea. După un schimb de priviri mute regele Carol a rupt tăcerea. Era congestionat şi vădit emoţionat. Apoi a deschis şedinţa"*[10]. La cererea regelui Carol I, discuţiile s-au desfăşurat în limba franceză, aceasta fiind capabilă, după opinia suveranului, să redea toate nuanţele. La începutul Consiliului, Carol I scoate din sertar tratatul de alianţă al României la Tripla Alianţă, din 1883 (reînnoit în 1902 şi 1912), îl pune pe masă şi-i invită pe participanţi să-l asculte: *„Nu trebuie să facem politică de sentimente. Neutralitatea este o soluţie rea, care va face ca România să piardă înalta situaţie pe care a dobândit-o. A merge cu Rusia ar fi contra sentimentelor unanime ale ţării. Să ne pronunţăm neapărat în favoarea Germaniei şi Austriei, cu care ne leagă un tratat, este ceea ce ne dictează interesele viitorului. Va urma onoare şi profit"*[11]. În cadrul reuniunii s-a cercetat textul tratatului austro-român, rămas secret pentru mai bine de trei decenii. Doar puţini dintre cei prezenţi aveau cunoştinţă de existenţa tratatului şi mai puţini îi cunoşteau conţinutul. Tratatul, la articolul 2 spune lămurit: *„Dacă România ar fi atacată, fără vreo provocare din partea sa, Austro – Ungaria este obligată a-i da în timp util ajutor şi asistenţă împotriva agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în împrejurări asemănătoare din vreo parte a statelor vecine cu România, obligaţia de a sări în ajutor se va prezenta imediat pentru aceasta din urmă"*[12]. Din cuprinsul articolului se vede că România nu putea fi îndatorată la nici un fel de ajutor sau sprijin militar, de vreme ce Austro-Ungaria nu fusese atacată din nici o parte, ci ea pornise la atac împotriva Serbiei. Prin urmare, nu era inclusă clauza bine cunoscută de *casus foederis*. România nu a fost în nici un fel consultată de partenera sa în momentul luării deciziei de recurgere la război, ceea ce a creat nemulţumiri la Bucureşti.

În Consiliul de Coroană după dezbateri intense, s-au conturat mai multe opţiuni diferite ale liderilor români în privinţa atitudinii de urmat pentru România. Regele Carol I, susţinut puternic de P.P. Carp, a apreciat că singura cale de urmat era alături de Puterile Centrale, cele care asiguraseră timp de trei decenii securitatea statului român. P. P. Carp afirma că *„nu putem rămâne neutri nici din punct de vedere moral, nici din punct de vedere material. Din punct de vedere moral, fiindcă avem vechi angajamente externe şi trebuie să le respectăm, dacă vrem să ne mai putem enumera printre statele civilizate. Din punct de vedere material, fiindcă chiar dacă vrem să stăm neutri nu vom putea să stăm, vom fi invadaţi, fatal, fie de unii, fie de alţii. De altfel, de ce să ne mai gândim şi să ne mai sfătuim. Victoria Triplei Alianţe este sigură, indiscutabilă şi dumneavoastră vă întrebaţi dacă trebuie să mergem cu învingătorii sau cu învinşii"*[13]. În continuare, arată că datoria şi interesul României este să ajute să triumfe germanismul împotriva slavismului. Această opţiune implică mai multe considerente: în primul rând, Carol I a respins posibilitatea alianţei cu Antanta fiind convins că singura soluţie era alăturarea la Tripla Alianţă care prin formidabila sa putere militară nu putea ieşi decât victorioasă din război. Deşi recunoaşte că nu îi era uşor să facă înţelese opiniei publice situaţia şi angajamentele existente avea convingerea că numai respectarea alianţelor reprezenta singura cale ce trebuia urmată. În al doilea rând, regele nu dorea să schimbe traiectoria politică impusă de decenii, această Alianţă, continuă regele a asigurat foloase netăgăduite României în ultimele decenii. *„A o*

părăsi azi ar însemna a pierde beneficiile a 30 de ani de muncă şi de roade”[14]. Totodată, regele afirmă că a merge cu Tripla Alianţă este şi o chestiune de demnitate ca România să-şi respecte iscălitura pentru a nu trăda încrederea aliaţilor. Regele Carol I era convins mai dinainte că apără o cauză pierdută. Mărturiile o arată. Dar nu voia să se împace cu ideea.

După îndelungata şi patetica pledoarie, foarte emoţionat, regele a aşteptat opinia liderilor politici. Membrii guvernului reveniseră la Sinaia decişi să susţină neutralitatea. Ion I.C. Brătianu i-a spus regelui că se întâmplase exact ceea ce prevăzuse, că nimeni nu voia alăturarea României la Puterile Centrale, cu excepţia lui P. P. Carp, rămas neclintit în convingerile sale. În adevăr, ceilalţi lideri conservatori s-au pronunţat în favoarea neutralităţii. Suveranul spera, totuşi, că, în urma pledoariei sale, va găsi şi alţi adepţi printre foştii săi consilieri. Îi avea în vedere, desigur, pe conservatorii progermani: Theodor Rosetti şi Alexandru Marghiloman, şeful Partidului Conservator. În pofida apelului stăruitor al regelui, participanţii la şedinţa Consiliului de Coroană s-au pronunţat, fără echivoc, în favoarea neutralităţii. Fiind invitat să-şi exprime opinia, primul ministru Ion I.C. Brătianu a solicitat să intervină în finalul dezbaterilor. Prima lovitură dată speranţei regelui a venit din partea liderului conservator Theodor Rosetti; acesta a declarat: *„mai bine decât să ne avântăm într-un război contra simţământului public, mai bine să rămânem neutri”*. Suveranul nu se aştepta la o asemenea declaraţie. În cele din urmă, a luat cuvântul şi Ion I. C. Brătianu, pentru a exprima punctul de vedere al guvernului: *„Noi cerem ca România să rămână neutră. Tratatul, precum s-a arătat, nu ne obligă, dar chiar dacă ne-ar obliga, România nu poate admite ca aliaţii ei să dispună de soarta ei fără ca măcar să-şi dea osteneala de a o vesti. Austria şi Germania au pregătit războiul şi l-au declarat. Nu ne-au făcut cinstea să ne comunice măcar intenţiile lor. După ce războiul a fost un fapt împlinit, ne-au cerut să luăm armele alături de ele. Un stat ca al nostru, care în alianţă a intrat ca stat suveran şi pe picior de egalitate nu poate fi tratat în aşa chip. […] Pe de altă parte, România nu ar putea admite să ia armele într-un război a cărui cauză este tocmai nimicirea unei naţiuni mici. Sentimentul public, aproape în unanimitate, e împotriva războiului. Chestia românilor din Ardeal domină întregul sentiment public. Ea a fost pururea punctul negru al alianţei. […] Dacă în lucrurile mici se poate trece peste simţământul public în ceasurile mari nu; să rămânem deci neutri. Şi Italia va avea aceeaşi atitudine. Să aşteptăm desfăşurarea evenimentelor. Războiul va fi probabil lung, vom mai avea prilejul să ne spunem cuvântul”*[15]. Brătianu dorea garantarea fronierelor României în cazul în care România se angaja în război. Regele Carol I, profund dezamăgit, a trebuit să ţină seama de opinia publică, de decizia majorităţii, deşi a declarat: *„Eu mă voi supune majorităţii. Sunt rege constituţional şi nu voi declara singur războiul*[16]*”*. Carol I a fost grav afectat de hotărârea adoptată la Consiliul de Coroană, dar, fiind un rege constituţional a acceptat-o, nu din convingere, ci din necesitate. Regele Carol I n-a fost constrâns din punct de vedere constituţional să accepte neutralitatea, deoarece prerogativele oferite de Constituţia din 1866 nu-l obligau să ţină cont de hotărârile Consiliului de Coroană. Atitudinea lui Carol I de la Consiliul de Coroană este una sentimentală, de dragoste a regelui pentru patria de origine, Germania. Este şi credinţa că Germania va învinge în război. Regele nu este un adept al alipirii Transilvaniei la România deoarece acest lucru se putea face doar prin destrămarea Austro-Ungariei. Dar destrămarea Austro-Ungariei ar fi adus în zonă hegemonia Rusiei, deci se putea crea o Românie Mare, dar numai sub hegemonia Rusiei.

Prin urmare Consiliul a decis aproape în unanimitate ca *„România să ia toate măsurile spre a păzi fruntariile ţării”*. O formulă ambiguă care a fost interpretată diferit. Unii consideră că ea semnifică mai mult o stare de *„espectativă armată”* iar pentru alţii era o manieră elegantă de a lăsa deschisă posibilitatea ca România să se alăture Puterilor Centrale, aşa cum dorea suveranul. Alţii au susţinut că decizia de la Sinaia semnifică proclamarea neutralităţii. Cert este că România a rămas în afara conflictului, refuzând ofertele venite din partea ambelor tabere beligerante. Această decizie a fost influenţată şi de neutralitatea Italiei. În final în cadrul Consiliului de Coroană s-au profilat două mari orientări: majoritatea oamenilor politici doreau alăturarea la Antantă iar un alt grup de oamenii politici susţineau necesitatea ca România să-şi păstreze sistemul de alianţe tradiţional. Argumentele erau impresionante dar ambele tabere doreau unitatea naţională, având însă viziuni diferite privind realizarea ei. Germanofilii apreciau că Imperiul Rus reprezintă cel mai mare pericol pentru existenţa statului român, iar o victorie a acestuia i-ar fi compromis libertatea şi integritatea. În cazul unei victorii a Germaniei,

România ar fi recuperat Basarabia. Prin recuperarea Basarabiei, România ar creşte în putere şi prestigiu. Românii de aici suportând cel mai dur proces de deznaţionalizare. Luarea Transilvaniei ar coincide cu o tranzacţie scurtă spre înecarea în oceanul slav. Dacă Rusia ne-ar da concursul pentru ocuparea Ardealului, s-ar ajunge la o vasalitate faţă de ruşi, mult mai grea decât situaţia de acum a ardelenilor. De partea cealaltă, susţinătorii Antantei subliniau faptul că Rusia nu este singură, ci este în alianţă cu Franţa şi Marea Britanie, mari puteri care au contribuit decisiv la făurirea statului român. În cazul unei victorii a Antantei, România ar fi recuperat Transilvania, Bucovina şi Banatul. Totodată victoria Triplei Alianţe ar fi însemnat atotputernicia Ungariei şi Bulgariei şi înrăutăţirea situaţiei românilor din Ardeal.

Refuzul României de a merge cu Puterile Centrale se datorează şi prin faptul că România nu putea să aplice tratatul său de alianţă defensivă cu Tripla Alianţă din mai multe considerente: fiindcă Austro-Ungaria începea un război ofensiv contra Serbiei, aliata noastră naturală în Balcani, pe când tratatul nostru era defensiv, fiindcă se desfiinţa tratatul de la Bucureşti prin care se recunoştea dreptul statelor din Orientul Europei de a hotărî singure de soarta lor, fiindcă războiul început de Austro-Ungaria era

Adevĕrul
Apare zilnic cu ultimele ştiri telegrafice şi telefonice dela corespondenţii săi
Tragedii împărăteşti
Atentatul contra arhiducelui Franz Ferdinand
Cum s'a făptuit atentatul
Arhiducele Franz Ferdinand
În faţa Constituantei
Banchetul Mille
Noui amănunte
Declaraţiile atentatorilor
Vedere din Sarajevo : Bazarul turcesc
Domniţa din Calcuta
Tainele şi ororile Indiei

un război revizionist prin care nega dreptul naţionalităţilor, principiu care forma raţiunea de existenţă a statului român, fiindcă în cursul acestui război atât Austro-Ungaria cât şi Germania au afirmat o politică absolut contrară intereselor statului nostru naţional fiindcă în condiţiile în care se se începea acest război, izbânda Austro-Ungariei însemna consolidarea vrăjmaşilor neamului nostru. De la început putem vedea că participarea noastră la război alături de Puterile Centrale, ar fi fost o imposibilitate, deoarece jumătatea neamului român aflat în Regat ar fi contribuit la sugrumarea celeilalte jumătăţi, dacă eram aliaţii asupritorilor şi am fi devenit complicii propriei noastre deznaţionalizări şi am fi renunţat pentru totdeauna la unitatea neamului nostru[17]. Pe de altă parte decizia din cadrul Consiliului de Coroană, se ia sub presiunea timpului şi a evenimentelor succedate extrem de rapid în zilele precedente (războiul Austro-Ungariei împotriva Serbiei urmat de mobilizările şi declaraţiile de război între marile puteri din vestul, centrul şi estul Europei). E cunoscut faptul că deciziile de conflict luate sub presiunea timpului tind să fie oarecum rupte de o cunoaştere efectivă a intenţiilor şi strategiilor celorlalţi actori internaţionali. Războiul mondial fusese declanşat prin surprindere şi nici una dintre marile puteri nu îşi definise nici strategia generală de conflict, nici obiectivele care ar fi trebuit să fie atinse. Nimeni nu ar fi putut preciza cu exactitate care sunt scopurile conflictului general (este ştiut faptul că planurile revizioniste privind teritoriile europene au fost elaborate abia în toamna anului 1914).

Români au fost oarecum pripiţi în adoptarea unui curs al acţiunii politice . Nici o agresiune nu ameninţa în mod direct România şi nici un interes naţional imediat nu era încă afectat. Mai mult, angajamentele de alianţă cu Puterile Centrale nu prevedeau obligativitatea de a acţiona de partea acestora decât în cazul în care o terţă parte ar fi iniţiat un conflict împotriva Austro-Ungariei. Hotărârea ar fi putut să fie amânată, dar convingerea generală că problema asupra căreia trebuia să se confere cerea o soluţie iminentă a fost cea care a precumpănit. În acelaşi timp, decizia din iulie 1914 nu trebuie înţeleasă exclusiv pe temeiul unei preocupări exclusive a factorilor de decizie faţă de declanşarea conflictului militar. Privind retrospectiv, Consiliul de Coroană de la Sinaia exprimă mai degrabă cucerirea puterii interne totale de şeful partidului liberal, Ionel Brătianu, care reuşeşte să-şi elimine competitorii (atât pe regele Carol I, cât şi pe liderii celorlalte formaţiuni politice)

şi din elaborarea strategiilor de politică externă[18]. Factorii care au contribuit la o conturare rapidă a unei decizii au fost atât poziţia intransigent războinică a taberei minoritare germanofile din cadrul Consiliului (regele Carol şi fostul prim-ministru conservator P.P. Carp), cât şi decizia de neutralitate italiană. Considerarea intereselor naţionale momentane au silit tabăra neutralistă la o decizie rapidă, de neangajare în conflict şi de păstrare a expectativei atâta vreme cât scopurile şi

Adevĕrul

Apare zilnic cu ultimele ştiri telegrafice şi telefonice dela corespondenţii săi

CONVOCAREA CONSILIULUI DE COROANA

ROMANIA IN RAZBOIU

In sfîrşit a sunat ceasul cel hotăritor.

Evenimentele internationale au dictat guvernului neintîrziata intrare în acţiune pentru realizarea revendicărilor naţionale ale României.

Regele pus în cunoştinţă despre hotărîrea guvernului a ţinut să procedeze aşa cum a procedat răposatul rege Carol în momente de grea cumpănă pentru ţară.

Regele a convocat un consiliu de Coroană pentru mîine Duminică 14 August, ora 10 dimineaţa.

La acest consiliu vor lua parte toţi miniştrii, foştii presedinţi de consiliu, şefii partidelor în opoziţie, preşedinţii şi foşti preşe-

Eroii ruşi

Două datorii

Citiţi în pag. II-a ultimele

capacităţile marilor puteri implicate deja în război nu se vor fi afirmat clar[19]. România optează pentru o politică ce îi permite să se erijeze în păstrătorul balanţei, gata să ia parte la conflict fie de partea celor mai slabi, pentru a-şi păstra independenţa, în cazul unei ameninţări externe, fie de partea celor puternici, pentru a-şi rezerva un loc la împărţirea prăzii. Deşi stat revizionist la nord de Carpaţi şi la est de Prut, România adoptă o politică de neutralitate ce îi convine cu atât mai mult, cu cât nici un fel de preparative politice sau militare nu garantau, la momentul Consiliului de Coroană, un succes militar. Mai mult, nici un fel de înţelegeri cu vreo putere majoră implicată în conflictul mondial nu garantau recunoaşterea din partea acesteia a pretenţiilor teritoriale româneşti[20]. Rămânerea României în afara ostilităţilor s-a datorat şi lipsei de pregătire a armatei române, armata fiind în plin proces de reorganizare. La începutul războiului armata română se găsea în cea mai mare lipsă, iar în privinţa armamentului, muniţiilor şi echipamentului existau mari deficite. Hotărârea Consiliului de la Sinaia a permis guvernului român să pregătească intrarea ţării în război alături de Antanta şi să iniţieze principalele negocieri politico-militare pentru încheierea unor convenţii care să garanteze integritatea teritorială a statului român.

Concluzii. Politica României faţă de conflictul mondial a fost una de necesitate, izvorâtă din împlinirea idealului naţional dar şi din dorinţa de asigurare a securităţii sale. Aflată între cele două blocuri militare şi curtată de ambele tabere, România a optat pentru neutralitate la începutul războiului din considerentul de a nu deveni o ,,pradă” uşoară pentru ambele tabere. Dar pentru o ţară mică neutralitatea ca formă de asigurare a securităţii nu putea fi decât o soluţie provizorie. România se găsea prinsă între două mari puteri Austro-Ungaria şi Rusia, care oricând puteau să o atace. Totodată România avea idealuri proprii naţionale care erau greu de atins printr-o politică de neutralitate până la sfârşitul războiului. Intervenţia României îm Primul Război Mondial n-a fost în primul rând o reacţie la situaţia militară din vara anului 1916, nici măcar la Ofensiva lui Brusilov. Ea a fost urmarea unei decizii politice calculate de a face un pas hotărâtor în misiunea de unificare naţională a ţării.

Deşi România a pierdut războiul, victoria finală a Antantei le-a permis românilor să-şi atingă ţelurile pentru care au luptat.

Note:

[1]I. G. Duca, *Memorii, vol. I, Neutralitatea. Partea I (1914-1915),* Editura Expres, Bucureşti, 1992, p. 36.

[2]Bulei Ion, *op. cit,* p. 25.

[3]*Ibidem,* p. 40.

[4]*Ibidem,* p. 41.

[5]Ionescu, E. Mihail, *Românii la începutul Marelui Război. De la atentatul de la Sarajevo la moartea regelui Carol I*, Editura Militară, Bucureşti, 2014, pp. 99.

[6]Nuţu Constantin, *op. cit,* p. 108.

[7]*Ibidem,* p. 109.

[8]Marghiloman Alexandru, *Note Politice,* vol. I, Editura Scripta, Bucureşti, 1993, p. 230.

[9]*Ibidem,* p. 231.

[10]Duca I. G., *Memorii,* Editura Expres, Bucureşti, vol. I, p. 562.

[11]I. G. Duca, *Amintiri politice,* vol. I, Munchen, 1981, colecţia “ Memorii şi mărturii”, Ion Dumitru- Verlag, p. 52.

[12]Ionescu E. Mihail, *opcit,* p. 167.

[13]Ion Bulei, *op. cit,* p. 46.

[14]Ion Bulei, *op. cit,* p. 56.

[15]Duca I. G. *op. cit*, p. 60.

[16]Duca I. G. *op. cit*, p. 61.

[17]Ion Bulei, *op. cit,* p. 65.

[18]Ion Mamina, *Consilii de coroană*, Bucureşti: Ed. Enciclopedică, 1997, p. 273.

[19]Miron Constantinescu*, Istoria României. Compendiu*, (Bucureşti: Ed. Didactică şi Pedagogică, 1969, p. 410.

[20]Miroiu Andrei, *Balanţă şi Hegemonie. România în Politica Mondială, 1913-1989,* Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

Constantin Gh. Pârșoagă, un filantrop argeșean mai puțin cunoscut

prof. Florin-Gabriel RĂȚOI

Abstract: *The present study aims at constructing a cultural model of philanthropy by describing the social activity of a Romanian boyard, Constantin Pârșoagă. All his life he, alongside with his family and his daughters after his death helped with personal money the local community in all aspects of social and religious life.*

Keywords: *Constantin Pârșoagă, philanthropy, cultural model, Isvoru*

Au existat de-a lungul istoriei românilor oameni bogați care pe parcursul vieții lor au realizat multe fapte de caritate, filantropice, ce au rezistat timpului, pentru înbunătățirea traiului semenilor lor, și cărora contemporanii și urmașii acestora, generație după generație le-au fost recunoscători. Un astfel de om cu un suflet nobil care și-a ajutat

Constantin şi Anastasia PÂRȘOAGĂ

consătenii săi prin multe fapte filantropice, durabile, a fost și Constantin Gh. Pârșoagă (1844-1911), mare proprietar din satul Isvoru de Sus, aparținând fostei comune Isvoru a plasei Spineni a județului Olt, iar din anul 1968 componentă a comunei Vedea a județul Argeș.

Acesta s-a născut în anul 1844 ca fiu al lui Deaconu Gheorghe și Stana și având un frate, pe Nicolae. A avut norocul să facă parte dintr-o familie înstărită, proprietară de mult teren arabil și forestier atât pe teritoriul comunei cât și în afara acesteia. În anul 1868 s-a căsătorit cu Anastasia, originară din comuna Poiana Lacului a plasei Moșoaia din județul Argeș, având șase copii, fete: Maria, Floarea, Elena, Ioana, Stana și Aurelia pe care la rândul lor le-a căsătorit cu persoane din înalta societate a orașului Pitești, reședința județului Argeș, a orașului București, capitala României, și nu numai, cumpărându-le terenuri și construindu-le case deosebit de frumoase și impunătoare, unele existente și astăzi.

Încă din tinerețe, din dorința de a asigura o viață mai bună pentru cei din jurul său și nu numai a realizat fapte filantropice în diverse domenii de activitate. Astfel, în domeniul religios a rezidit două lăcașuri de cult, biserici parohiale de sat și a ctitorit una. Împreună cu soția sa Anastasia și cu fratele său Nicolae cu soția sa Elena a rezidit din temelie în anul 1878, biserica parohială a comunei, aflată în satul Isvoru de Sus având hramurile Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul și Sf.Teodor Tiron, cu o turlă, zidită din cărămidă și învelită cu tablă galvanizată, cea ridicată din lemn de bunicii săi paterni Diacon Ion Pârșoagă cu soția sa Ioana și fiul lor Gheorghe, tatăl său, în anul 1827 și care fusese grav afectată de un cutremur, fiind dărâmată în mare proporție, aceasta a fost sfințită în anul 1879.

Biserica filială din cătunul Şoldeni

În anul 1881 a rezidit împreună cu soția sa Anastasia și toți enoriașii, din temelie, biserica filială din cătunul Șoldeni, aparținând aceluiaș sat, cu hramurile Naşterea Maicii Domnului, Sf.Teodor Tiron și Sf. Cuvioasă Paraschiva, cu o turlă, din lemn și învelită cu șiță, cea mai veche din cele 3 de pe teritoriul comunei zidită în anul 1798 de un boier Radu, zis cel Mare. Între anii 1890 și 1893, a contribuit la zidirea bisericii filiale Crucișoara, având hramurile Sf. Împărați Constantin și Elena și Sf.Teodor Tiron, din lemn, cu două turle si învelită cu șiță, din satul Crucișoara al comunei cu același nume a plasei Moșoaia, astăzi sat component al comunei Cocu a județului Argeș. Primele două biserici au fost sfințite de către Ghenadie Petrescu al II-a (1836-1918), episcop al eparhiei Argeșului între anii 1876-1893 și cea de-a treia de succesorul său Gherasim Timuș (1849-1911) episcop între anii 1893-1911, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, cu aceștia ctitorul și făcătorul de mult bine avea o relație de prietenie deosebită. În domeniul administrativ, a stăruit la înființarea comunei Izvoru la data de 01/12.04.1884 când satele Isvoru de Sus, Isvoru de Jos, Blejani și Rățoi s-au despărțit de comuna Fata și au format comuna Isvoru care a existat până în anul 1968, când în urma ultimei reorganizări administrativ-teritoriale a țării s-a unit cu comuna Vedea de astăzi.

Cele mai mari fapte filantropice ale sale au fost însă în domeniul învățământului, deoarece a fost un mare iubitor și sprijinitor al școlii românești. Astfel, în anul 1885 a construit din banii săi proprii un local de școală din gard de nuiele împletite pe paiente, tencuit cu var și învelit cu șiță alcătuit dintr-un antreu, o cancelarie, o sală de clasă și o cameră unde a funcționat și primăria comunei. Atât terenul cât și mobilierul școlii au fost donate de acesta. În anul 1895, vechiul local nu mai corespundea cerințelor timpului deoarece populația școlară era într-o creștere continuă, l-a demolat și a zidit unul nou de cărămidă acoperit cu șiță și care cuprindea o cancelarie cu o sală de clasă, o cameră pentru primărie și una pentru percepție. Din cauza condițiilor improprii pentru desfășurarea procesului instructiv-educativ, zgomotul cetățenilor care veneau zilnic la primărie și percepție, a luat decizia la data de 03/16.05.1904 de a construi un nou local de școală pe un teren situat în centrul comunei donat de acesta în lungime de 84 m, lățime față la șoseaua comunală, 20 m și în fund 17 m la care s-au adăugat 3 m lățime la față iar pe lungime 24 m donați de nepotul său Marin St. Popescu. Acest local spațios a fost zidit din cărămidă pe temelie de beton, învelit cu tablă de fier galvanizat și având un antreu, o cancelarie și două săli de clasă încăpătoare, dispuse lateral, local care a existat până în anul 1929, apoi următorul local construit pe locul celui vechi, unde a funcționat școală primară la început cu unul apoi cu două posturi de învățători, apoi începând cu anul 1948, după reforma învățământului, școală elementară de 7 ani, clasele I-IV primare și clasele V-VII gimnaziale până la începutul anilor `60 după care a redevenit școală primară cu două, iar în ultimii ani cu un singur post, în regim de predare simultană la două și patru clase până în anul 2010 când din cauza scăderii numărului de elevi s-a desființat, continuând să funcționeze cu efective la limita legii o grupă combinată de preșcolari, grădiniță până în anul 2016, astfel încât după 112 ani și-a închis porțile. În urma acestor fapte filantropice, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice i-a adus public mulțumiri, ca fondator, fiind decorat cu medalia ,,Răsplata muncii pentru învățământ", clasa I, iar prin Înaltul Decret Regal Nr. 752 publicat în Monitorul Oficial Al României cu Nr.259 din vineri 18.02./03.03.1905, pag. 9712 s-a aprobat ca școala să poarte numele său, până în anul 1948 când regimul politic comunist a interzis ca școala să mai poarte numele ctitorului, fiind înlocuit cu Școala elementară de 7 ani Izvoru.

În marea lui dragoste pentru ridicarea culturală și morală a satului și comunei sale, văzând că aceasta numai prin școală se poate face, încuraja în fiecare an pe aceasta, premiind pe elevii silitori cu bani și daruri.

Biserica filială din satul Crucișoara

Astfel, în anul 1894 trimitea următoarea cerere, însoţită de 20 lei, învăţătorului şcolii: ,,Domnule Învăţător, Ca întotdeauna, având dragoste mă ofer pentru încurajarea elevilor şcoalei noastre din comuna Isvoru. Astfel, dar, vă alătur de aceasta lei douăzeci spre a-i distribui premianţilor din toate clasele, cei ce au avut meritul legal cu învăţătura, dresând pe contra pagină proces verbal la elevii ce s-a distribuit. Primiţi asigurarea ce vă fac ss. C.Pârşoagă”. După moartea sa, la 05/18.07.1911 s-a găsit la banca populară a comunei un libret de economii cu nr.27 din data de 30.01/13.02.1911 pe numele şcolii, cu suma ajungând la 1956 lei în data de 19.06/02.07.1911 din care 1000 lei donaţi de el pe care o comisie formată din preotul parohiei, învăţătorul şcolii şi două persoane oneste alese de 50 de locuitori ai satului pe o perioadă de 3 ani trebuiau să-i susţină pentru a urma şcoala pe elevii care proveneau din familiile sărace, şi să repare şcoala atunci când comuna nu ar fi reuşit îndeajuns.Tot el a donat şi un şopron din bârne de lemn învelit cu şiţă în care se păstrau lemnele de foc pentru încălzirea şcolii în sezonul rece. În domeniul financiar, răspunzând iniţiativei lui Spiru Haret (1851-1912) considerat ca fiind cel mai mare ministru ai educaţiei pe care l-a avut ţara noastră până astăzi, funcţie pe care a deţinut-o în 3 rânduri, între anii 1897-1899, 1901-1904 şi 1907-1910 în guvernele liberale, reformator al învăţământului românesc modern, ,,primul om al şcoalei” cum i s-a spus de contemporani şi posteritate, în semn de preţuire şi respect, de a se înfiinţa în fiecare comună rurală câte o bancă populară, în anul 1904 a contribuit alături de preoţii şi alţi locuitori ai comunei la înfiinţarea Societăţii Cooperative de Credit şi Economie Sătească ,,Unirea”, bancă populară pentru întrajutorarea financiară a locuitorilor comunei, cu un număr de 44 de membri, având subscris un capital în sumă de 8000 lei, la constituire fiind subscrisă suma de 800 lei, căreia i-a donat localul de funcţionare, fiind primul ei preşedinte şi fratele său Nicolae vicepreşedinte. Banca a funcţionat până la instaurarea regimului politic comunist când a fost desfiinţată. De asemenea, a amenajat izvorul de apă potabilă prin captarea izvorului subteran din satul Smeura al comunei Moşoaia a judeţului Argeş care există şi astăzi. Pentru toate faptele sale filantropice a fost decorat cu ordinul ,,Coroana României” în grad de ofiţer. Toţi locuitorii comunei i-au purtat un mare respect pentru faptele sale şi o recunoştinţă postumă deosebită din generaţie în generaţie.

Conform voinţei sale, a fost înmormântat alături de consătenii săi pe care i-a iubit şi ajutat în timpul vieţii, în cimitirul din spatele bisericii parohiale a satului natal, având şi astăzi la căpătâi o frumoasă, impunătoare şi durabilă cruce din piatră, un adevărat monument funerar menit să străbată timpul şi să aducă aminte generaţiilor viitoare despre existenţa acestui om de bine. Relevantă este şi casa cu 4 camere şi mansardă având tot 4 camere unde a locuit, existentă şi astăzi, construită în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, un monument de arhitectură civilă impunătoare şi grandioasă care a avut un destin aparte. Aceasta împreună cu întreaga proprietate a moştenitorului său, nepotul Atanasie D. Ştefănescu, cel de-al doilea din cei 7 copii ai Floarei, în anul 1949 au trecut în mod abuziv în proprietatea statului comunist, diferite instituţii desfăşurându-şi în ele activitatea. Astfel, între anii 1949-1951 în casă a funcţionat grădiniţă de copii, între anii 1951-1969, Oficiului Regional de Achiziţie şi Contractare a Animalelor (O.R.A.C.A.) centrul Vedea-Gura Boului din subordinea Întreprinderii Regionale de Industrializare a Cărnii (I.R.I.C.); între anii 1970-1978, formaţia de lucru împletituri de răchită Izvoru care confecţiona coşuri pentru transportul câinilor şi pisicilor destinate exportului, aparţinând Cooperativei Agricole de Producţie (C.A.P.) Izvoru, industrie locală, între anii 1979-1982 Întreprinderea Forestieră de Exploatare şi Transport (I.F.E.T.) iar între anii 1983-2000, Inspectoratul Silvic judeţean Argeş-Ocolul Silvic Piteşti, apoi S.C. Romsilva S.A., Direcţia Silvică Piteşti. După aproape un deceniu de procese în

Biserica parohială din satul Izvoru de Sus

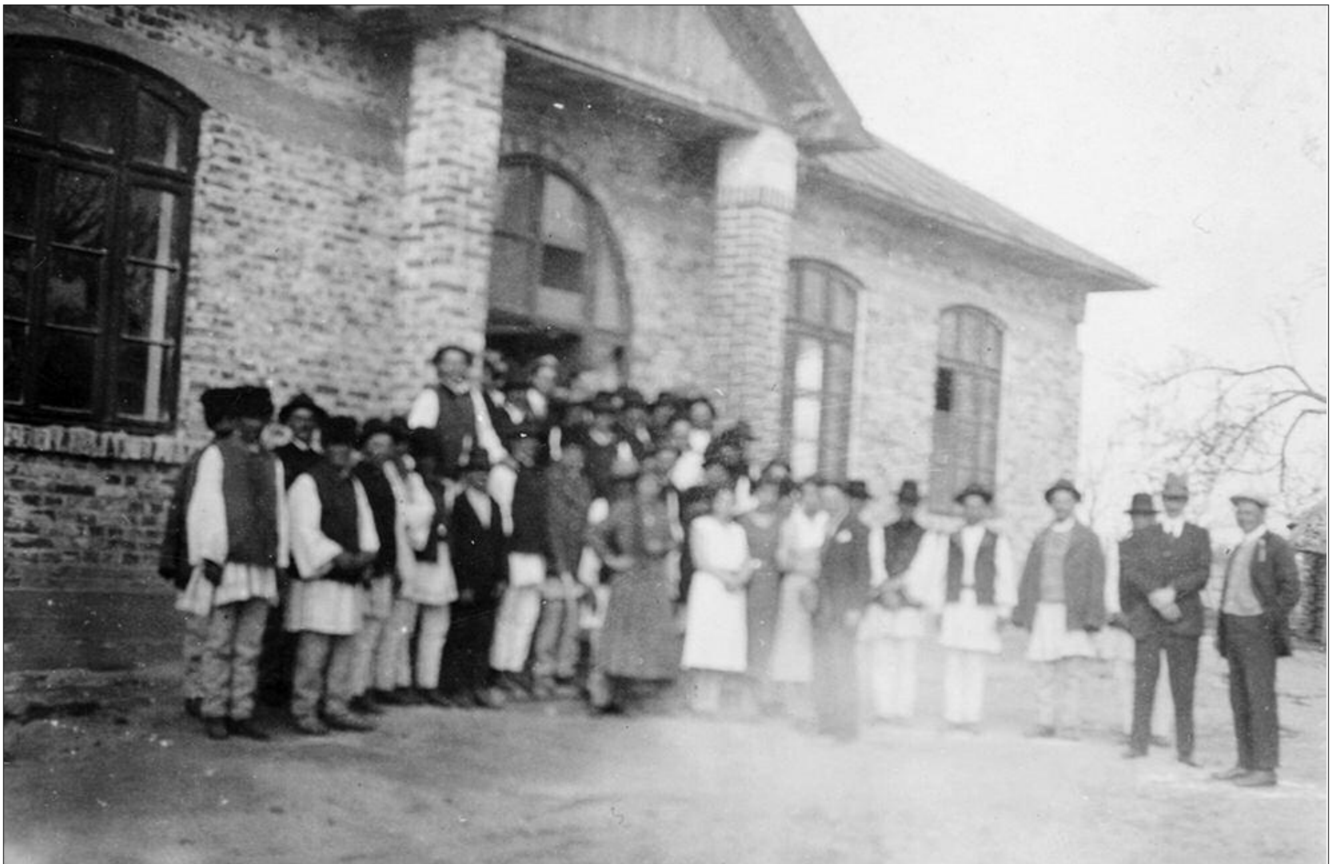
tribunale, moştenitorii legali îndreptăţiţi şi-au putut recupera casa care a servit ca sediu al acestor instituţii statale şi în parte proprietatea.

Şi cinci dintre fiicele sale au continuat opera filantropică a tatălui lor bucurându-se în timpul vieţii de o mare bunăstare financiară deoarece erau căsătorite cu persoane din înalta societate a timpului. Astfel, Maria (Miţa), căsatorită cu Ghica Vasiliu, mare proprietar urban din oraşul Piteşti, neavând copii a donat o clădire situată pe strada Smeurei din oraşul Piteşti în care a funcţionat multă vreme un spital. Floarea, (Florica), căsătorită cu Dimitrie Ştefănescu, comerciant din comuna Ştefăneşti a judeţului Argeş a donat la data de 14/27.06.1912 din partajul propriu ce i se cuvenea după succesiunea tatălui ei care le dăduse cu titlul de dare în folosinţă comunităţii cu mult timp înainte de decesul său, un teren în suprafaţă de 504 m.p., având o lungime de 17,50 m şi lăţime de 28,80 m, valorând suma de 200 lei care cuprindea o casă cu 4 camere, învelită cu şiţă şi construită din zid de cărămidă pentru a servi ca local de primărie şi percepţie valorând suma de 3000 lei şi o casă cu 6 camere, cu pivniţă, construită din lemn şi paientă, învelită cu fier plumbuit care urma să deservească astfel: prima cameră din faţa străzii ca birou al băncii populare ,,Unirea", iar celelalte camere pentru local al postului de jandarmi şi alte trebuinţe ale comunei valorând suma de 4000 lei, în total suma de 7.200 lei. Prima casă a servit ca local al primăriei până la desfiinţarea comunei în anul 1968, acesta fiind demolat integral în anul 2013, iar cea de-a doua există şi astăzi, în perioada regimului comunist dânduli-se diverse întrebuinţări pentru comunitate.   Elena, (Lina), a avut două căsătorii, prima cu Gheorghe Niţulescu, mare proprietar urban si cea de-a doua cu avocatul Ion Rădulescu, fratele Ştefanei, (Fanny), soţia nuvelistului şi romancierului Liviu Rebreanu (1885-1944), prefect in timpul guvernărilor naţional-ţărăniste, între 25.06.1930-23.04.1931 şi 08.06.1932-14.11.1933, care datorită soţiei sale a sprijinit comuna Isvoru.

1. Aurelia, 2. Grl. dr. Nicolae Constantinescu, 3. Floarea C. Ştefănescu şi 4. Atanasie D. Ştefănescu cu prietenii lor în faţa Şcolii Primare Isvoru de Sus, 2 Mai 1932

Stana, (Sița), căsătorită cu Stefan Martinescu, avocat din orașul Pitești care a îndeplinit funcțiile de ajutor de primar, viceprimar, între 1906-1910, deputat al Partidului Poporului, reprezentând județul Argeș în parlamentul României Mari, în legislatura martie 1920-decembrie 1921 și primar al comunei urbane Pitești între 30.04.1926-28.07.1927, a sprijinit și el comuna Isvoru din postura funcțiilor deținute. Aurelia, (Aurica), fiica cea mică căsătorită cu Nicolae Constantinescu, Grl.dr. stomatolog și șeful serviciului sanitar pe țară în anii 30, împreună au renovat Școala Primară a comunei Isvoru. Astfel, în anul 1928, din cauza terenului humos pe care este amplasat, care se crapă adânc pe timp de secetă, vara, zidurile clădirii se fisuraseră și erau gata să se dărâme. Pentru a preîntâmpina acest lucru, în anul următor, împreună cu soțul său, au intervenit la Ministerul instrucțiunii Publice și Cultelor unde au găsit un mare sprijin la Petre Ghițescu, Director General al Învățământului Primar și Normal din cadrul ministerului între anii 1914-1938, prin intermediul căruia s-au alocat fondurile necesare pentru rezidirea școlii în mod solid, pe o temelie de beton armat, fiind inaugurată la stadiul de roșu în data de 08.06.1931 în prezența sa, urmând ca finisarea exterioară să se execute ulterior. La lucrările de renovare a contribuit prin coordonarea acestora, în calitate de primar al comunei și Atanasie D. Ștefănescu, sprijinitor și el al consătenilor săi la fel ca bunicul matern. Clădirea existentă și astăzi a fost abuziv modificată în perioada regimului comunist știrbindui-se din originalitatea și grandoarea interbelică. Unul din strănepoții săi este domnul inginer Mihail-Petre Georgescu, fost deputat de Argeș în perioada cuprinsă între noiembrie 1996-martie 1997, consilier județean în 3 legislaturi, 1996-2000, 2000-2004 și 2004-2008, și director general al Combinatului Petrochimic Pitești între anii 1984-1986, director general adjunct al Combinatului Petromidia Năvodari, între anii 1986-1990, președinte al Companiei Române de Petrol și din nou director general al Combinatului Petrochimic Arpechim Pitești între anii 1993-1996, la fel și între anii 1997-2003, apoi director al Companiei Naționale Petrom București între anii 2003-2006, care locuiește în casa ridicată în anul 1884 de Constantin Pârșoagă pentru fiica sa Stana, un monument de arhitectură civilă deosebit de frumos și durabil, situată pe Bulevardul Elisabeta Dima nr.14, astăzi Bulevardul Republicii nr. 96 din centrul orașului municipiu Pitești.

Școala Primară Isvoru de Sus la 02.05.1932

Ion Antonescu: mareșal al României (1882-1946)

col. (r) Ion STAN

Abstract: *The present study is a portret of one of the most controversial political figures in the Romanian history. Ion Antonescu, a great military strategist became during the Second World War the only one strong enough to take upon himself the responsibility of governing the country in those terrible times. Arrested in 1944, detained by the Russians for two years, he was judged in 1946 in Romania and sentenced to death. For some war criminal, for many more a true national hero, he remains in the history books still covered in grey.*

Keywords: *Ion Antonescu, Second World War, Romanian government, cultural mentality*

Născut la 2 iunie 1882 la Pitești, dintr-o familie de militari, și-a destinat de la început toată munca și străduințele sale nobilei cariere militare. A fost elev la școala militară din Craiova (1898-1902) și apoi a urmat Școala militară de Infanterie și Cavalerie din București (1902-1904), pe care a absolvit-o ca șef de promoție, fiind repartizat la Regimentul 1 Roșiori. Și-a perfecționat pregătirea militară la Școala Superioară de Cavalerie de la Târgoviște (1906), urmând apoi, între 1909-1911, cursurile Școlii Superioare de Război. După absolvire, Ion Antonescu a obținut gradul de căpitan brevetat ca ofițer de stat major; apoi urmează cursurile Academiei Militare de la Saint-Cyr, Franța, ca șef de promoție. În august 1907, cu prilejul tragicei revoluții țărănești, tânărul sublocotenent în Regimentul 1 Roșiori la Galați, cu o mână de soldați, în fața miilor de țărani răzvrătiți, a izbutit să potolească spiritele, pentru că le-a impus prin atitudinea sa plină de omenie, dreptate și hotărâre neșovăitoare, așa cum s-a afirmat ulterior în întreaga sa activitate. A fost felicitat în fața întregii garnizoane de către prințul moștenitor Ferdinand, trimisul special al regelui Carol I, în acea regiune.

A participat la campania din 1913 la sud de Dunăre, din Bulgaria, în cadrul celui de-al doilea Război Balcanic, ca șef al Biroului de Operații din Statul Major al Diviziei 1 Corabia. A fost decorat cu „Virtutea Militară de aur”, fiindu-i apreciate cunoștințele de specialitate și stilul său tenace. În perioada 1 noiembrie 1914 - 1 aprilie 1915 a fost numit la comanda unui escadron de elevi de la Școala Militară de Cavalerie. La 16 august 1916, a fost numit șef al Biroului Operații al Statului Major al Armatei de Nord, comandată de generalul Constantin Prezan. Alături de generalul Constantin Prezan - a fost avansat la gradul de maior (1916) și apoi locotenent colonel (1917), va participa la Războiul de întregire națională (1916-1918). A fost șef al Biroului Operații al Marelui Cartier General (decembrie 1916-1918), contribuind la reorganizarea armatei după înfrângerile din anul 1916 și la obținerea marilor victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în vara anului 1917. Ion Antonescu a contribuit substanțial la întocmirea planurilor de operații pentru acțiunile militare întreprinse în aprilie - august 1919, având drept scop eliberarea Transilvaniei de sub ocupația armatei bolșevice ungare, conduse de Bela Kun. Odată cu ocuparea Budapestei (4 august 1919), guvernarea bolșevică a Ungariei a fost înlăturată, astfel încetând regimul de teroare. Prin aceste acțiuni a fost oprită răspândirea comunismului în Europa și în lume, conform planurilor lui Lenin și Stalin de ocupare a Europei și a întregii lumi.

Pentru meritele sale în pregătirea ofensivei victorioase din 1919, recunoscute de Regele Ferdinand I al României, care l-a decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, cea mai înaltă distincție românească. În 1920 a fost avansat la gradul de colonel. În 1921, Ion Antonescu urmează un stagiu de pregătire de patru luni în armata franceză și un curs de informații la Versailles. A fost numit atașat militar în Franța (1922) și apoi în Marea Britanie (1923-1926). Revenit în țară a fost numit Director al Școlii Superioare de Război (1927-1929), concomitent a fost secretar general al Ministerului de Război (1928) și comandant al Brigăzii 5 Roșiori (1929-1930). La 10 mai 1931 a fost înaintat la gradul de general de Brigadă, fiind numit din nou Director al Școlii Superioare de Război (1931-1933). Alte funcții îndeplinite: subșef al Marelui Stat Major (1933-1934), comandantul Diviziei 2 Infanterie (decembrie 1934-octombrie 1937), la 1 noiembrie 1937 ocupă funcția de comandant al Comandamentului Teritorial, iar la 25 decembrie

1937 avansat la gradul de general de divizie, iar în perioada 29 decembrie 1937 - 30 martie 1938 Ministru al Apărării Naţionale, când şi-a dat demisia din cauza conflictului cu Carol al II-lea, cauza fiind amanta regelului, Elena Lupescu. Pentru acest fapt a fost pedepsit cu domiciliu obligatoriu la mănăstirea Bistriţa din judeţul Vâlcea (iulie - august 1940).

Din cauza faptului că România pierduse teritorii care intraseră sub ocupaţie străină - iunie 1940, Basarabia şi Nordul Bucovinei, 30 august, Nordul Transilvaniei şi 6 septembrie, sudul Dobrogei, Carol al II-lea a apelat la Ion Antonescu, în speranţa de a-şi salva tronul. La 4 septembrie 1940, Ion Antonescu a fost numit prin decret regal preşedintele Consiliului de Miniştri, iar pe 6 septembrie, Carol al II-lea fiind silit să abdice în favoarea fiului său, Mihai, generalul Ion Antonescu a fost învestit cu puteri depline ca drept conducător al statului român, până la 23 august 1944. La 16 septembrie 1940 a devenit general de Corp de Armată, iar la 18 februarie 1941, general de armată. În prima parte a guvernării sale, Ion Antonescu şi-a atras de partea sa Mişcarea Legionară (PNL şi PNŢ au refuzat să participe la guvernare). Din guvern făceau parte mulţi membri ai Gărzii de Fier (susţinută de feldmareşalul Himmler). Ca urmare a rebeliunii legionare dintre 22-24 ianuarie 1941, Antonescu a îndepărtat, cu ajutorul armatei, Garda de Fier de la conducerea statului. Cu această ocazie a format un guvern cu regim autoritar (27 ianuarie 1941).

Împrejurările în care Ion Antonescu a preluat puterea erau vitrege, Franţa era înfrântă, iar Marea Britanie se găsea în imposibilitatea de a acorda sprijin României. Germania era o mare putere care mai putea garanta statul român, ce mai rămăsese din el. Regele Carol al II-lea orientase deja ţara către Axă, iar Ion Antonescu a continuat şi a amplificat la maximum această orientare. La 23 noiembrie 1940, România aderă la pactul tripartit (Germania, Japonia şi Italia); fără a încheia un tratat de alianţă, s-a mers pe poziţia de încredere. În perioada următoare, după înfrângerea rebeliunii legionare, Ion Antonescu şi-a îndreptat atenţia către restabilirea ordinii de drept. La 22 iunie 1941, armata română alături de armata germană a trecut linia de demarcaţie a U.R.S.S., fără declaraţie de război, ceea ce a făcut să creeze iritare la Moscova. În acest caz, Grigore Gafencu a fost chemat de ministrul rus de externe să dea explicaţii, în ziua de 24 iunie 1941. Ion Antonescu a condus operaţia de eliberare a Basarabiei, fiind comandantul Grupului de Armate româno-germane, „General Ion Antonescu” fiind singurul ofiţer român care a comandat trupe germane. Cât timp au durat luptele pentru eliberarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi ţinutului Herţei, războiul în România era popular. Pentru aceste reuşite Ion Antonescu a primit gradul

Bustul Mareşalului Ion Victor Antonescu de la Biserica Sfinţii Constantin şi Elena din Bucureşti

de Mareșal (august 1941) și a fost decorat de către Hitler cu „Crucea de Fier” și „Crucea de Cavaler”.

După continuarea operațiilor la est de Nistru, Ion Antonescu a avut de făcut față criticilor crescânde din partea oamenilor politici și de stat, cât și din cadrul armatei. În concepția mareșalului, operațiile la est de Nistru aveau o dublă explicație: asigurarea securității graniței de est, cât și ajutorul lui Hitler pentru retrocedarea Nordului Transilvaniei. Aceste speranțe au fost iluzorii, eliberarea Transilvaniei s-a produs după 23 august 1944. În noiembrie 1942 Hitler declară război SUA și în aceeași lună și Ion Antonescu. SUA au bombardat România (zona petrolieră Prahova, București, Pitești și alte localități, în iunie 1943, iunie 1944, lăsându-se cu pierderi de vieți omenești și materiale. După pierderea Stalingradului și a ofensivei armatei sovietice în Moldova, războiul era pierdut de către Germania.

La 23 august 1944, regele Mihai I îl arestează pe Ion Antonescu la palat, folosindu-se de ofițeri și generali ai Palatului Regal. Regele îl invită pe mareșal la Palat, îl arestează, ulterior este predat lui Emil Bodnăraş şi dus la o casă conspirativă. De aici este predat armatei sovietice, pe 1 septembrie 1944 se găsește pe teritoriul sovietic și din ordinul lui Stalin este trimis la Moscova, sosind pe data de 5-6 septembrie, unde a stat în custodie aproape doi ani. Pe data de 3 mai 1946 s-a luat decizia să fie trimis la București, cu decizia de a fi condamnat la moarte, în calitate de criminal de război (Stalin a fost de acord). Procesul s-a desfășurat în perioada 6-17 mai 1946. Pe data de 27 și 29 mai 1946 s-a judecat recursul, dar decizia judecătorească a rămas neschimbată. Execuția a avut loc pe data de 1 iunie 1946, închisoarea Jilava.

La întrebarea dacă Ion Antonescu este erou patriot sau criminal este greu răspuns. La această întrebare las cititorului să dea răspunsul cuvenit, fiecare după propria conștiință. Mareșalul Ion Antonescu va rămâne încă multă vreme una dintre cele mai controversate personalități politice.

MOTORSPORTUL ARGEŞEAN SE CONJUGÃ LA... TRECUT (XIV)

ing. Nicolae COSMESCU

***Abstract**: Presented for several numbers in this review, the memories about the great Romanian car race drivers, about the greatest races in Romania are meant to illustrate more and more of the Argeș County and the national car race history. Although racing seems like an individual sport, the reality is far different. No great car race driver would have succeeded at becoming a legend of this sport without the help of those in his team. These articles present all their stories. In this one, we will tell that of Dacia Racing Team and that of their history in the Group H and the ”Cupa Daci Nova” competition.*

***Keywords**: speed races, Dacia Racing Team, Group H, Cupa Dacia Nova*

În episodul precedent, am scris despre activitatea depusă de cei de la competițiile uzinei pentru realizarea unui model extrem de performant, pe care să-l pună la dispoziția sportivilor din echipă, încât gruparea să fie din nou în prim-planul întrecerilor rutiere naționale, așa cum se întâmplase timp de aproape 15 ani, când echipa lor dominase copios toate campionatele autohtone. După uriașe eforturi, materiale și umane, „monstrul mecanic” a devenit fiabil și de o competitivitate mai mult decât promițătoare, prin faptul că de acesta dispuneau doi piloți de excepție: Ștefan Vasile și Constantin „Puiu” Rusu. Reușita tehnică, o „Dacia Nova” tixită de euro-componente, creditată cu o putere de-a dreptul isterică, ce-i autoriza reacții bestiale, nu va întârzia să genereze și efecte perverse.

Adversarii se coalizează

Cum noul model de competiții își arătase potențialul, trebuia ca și numele echipei să fie unul mai viril, mai adevărat. S-a optat pentru combinația lingvistică anglo-română intitulată *Dacia Racing Team*. Care, trebuie să recunoaștem, suna bine de tot. Dar și amplifica îngrijorarea adversarilor. Ei își

văd periclitate investițiile materiale deosebite, făcute pentru a-și aduce în campionat mașini de raliu veritabile. Recunoscute și omologate de FIA. Toți aceștia își unesc eforturile într-o asociație care solicită federației române de specialitate scoaterea „Super Novelor“, cum erau numite mașinile de competiții ale uzinei, în afara legii. În fruntea acțiunii sunt chiar foștii componenți ai acesteia, George Grigorescu și Dacian Banca! Dar și alții. Toți sportivii se exprimă pentru alinierea regulamentelor competiționale interne la cele ale FIA. Respectiv, un campionat numai pentru mașini cu omologare în vigoare. Adică de grupele A și N. Iar federația acceptă. Însă nici grupa H nu putea fi abandonată. Însemna nu doar excluderea echipelor din Colibași și Câmpulung Muscel, ci și a altor sportivi. Practic, s-ar fi diminuat drastic numărul participanților.

După părerea lui Necula, angajat într-un război de tipul „singur contra tuturor“, în momentul acela grupa H cuprindea circa 75% din întregul platou. În ciuda zdrobitorului argument, tot nu reușește reintroducerea acesteia în campionat. Degeaba umblă și la coarda sensibilă a adversarilor, invocând exploatarea la maximum a posibilităților și ingeniozității. Face chiar mai rău. Ripostele vin cu rapiditatea unui un-doi din box. Nimeni nu pricepe de ce se fac „eforturi imense pentru pregătirea unei mașini de grupa H, cu motor unicat, la care nici măcar nu există speranța unei omologări în această configurație“. Același demers, dar sub altă formă, are și Titi Aur. Care le apreciază priceperea și eforturile, dar nu înțelege de ce nu se insistă pe realizarea unui model omologat, competitiv. Poziție absolut logică și normală. Doar aparține unuia din acea coaliție pentru „un campionat curat“. Adică, fără grupa devenită brusc *non-grata*. Până la urmă se ajunge la un compromis. Contestatarilor li se dă dreptate, forul sportiv acceptând în lupta pentru titlurile naționale numai pe cei ale căror mașini au omologare FIA. Ceea ce uzina nu avea, dar acționa deja în acest sens. Iar celor scoși în afara campionatului li se oferea șansa să lupte cu „legaliștii“ în toate cursele, dar într-o competiție paralelă, intitulată cum altfel decât „Cupa României“. Inițiativă valabilă atât la raliuri, cât și la viteză. Ea era deschisă tuturor grupelor, și fusese instituită pentru a veni în sprijinul uzinei care, cum bine zicea Necula, „nu se mai vedea în campionat“.

Și totuși, nu-i dovedim

Disputele din afara traseelor odată încheiate, rămânea ca duelul la baionetă să consfințească dacă temerile contestatarilor „Super Novei“ erau

Rusu, la startul unei probe de viteză pe asfalt, probe pe care le domina cu autoritate.

întemeiate sau nu. Pentru *Dacia Racing Team*, sezonul din 1996 avea să fie unul de adevărată senzație. După atâtea ghinioane de care avusese parte în anul precedent, acum soarele lumina și „strada uzinei“. Puiu Rusu, noul recrut, nedespărțit de companionul său Florin Hangu, domină cu strălucire grupa H și devine campionul acesteia. Titlu dublat, firesc, de cel de la clasă. La fel și Ştefan Vasile cu Silviu Moraru, triumfători și ei la clasa lor.

Cu toate acestea, lumea s-a speriat degeaba. „Super Novele”, deși foarte bine dotate și acum extreme de fiabile, nu fac față unor modele de grupa A și chiar N!! Evident, nu toate, ci doar cele ce aveau la bord sportivi de excepție. Cuplurile Aur-Boboescu (Toyota Celica), Grigorescu-Dumitriu (Renault Maxi Clio) și Toma–Banca (Ford Escort Cosworth) fac legea atât în „campionatul curat“, cât și în cupă. Într-o singură întrecere, o Dacia Nova de grupa H e în fruntea tuturor: la „Raliul Harghitei“. Grație virtuozității deosebite a lui Rusu și colegului său. În schimb, „coaliția contestatarilor“ dă lovitura de grație tocmai la Pitești, în „Raliul Argeșului“. Inițiat și susținut în principal de Automobile Dacia. În ordinea în care le-am nominalizat mai înainte, cele trei cupluri ocupă întregul podium. Dacă ne gândim că patru din cei șase au fost cu doar câțiva ani înainte componenți ai echipei din Colibași, am fi putut crede că a fost o lovitură în stil Brutus. Însă, într-o astfel de situație, fosta apartenență nu-i obliga la *non-combat*. Nu se putea gândi un asemenea aspect. Nici nu ar fi fost *fair play*. Ei sunt profesioniști adevărați și își fac meseria. Şi le reușește extraordinar de bine.

Tot ce mai putea spera uzina, care să-i confere o aură deosebită, era titlul pe echipe. Aici bătălia a fost excepțional de disputată. Pâna pe ultimii kilometri ai campionatului. Trupa *Dacia Racing Team*, cu Rusu, Vasile, Necula, Măcăneață și Marișca, ultimii doi pe mașini Dacia Liberta de grupa A, s-au bătut magistral cu *Monte Carlo Racing Team*, având ca vârf de lance pe Toma și Banca. Din păcate pentru echipa argeșeană, ultima cursă, decisivă, nu le-a surâs. Cele două mașini de grupa A au abandonat, iar Rusu, a avut și el probleme. Victoria finală, a lui Toma și Banca, a consfințit triumful “tutunului“ asupra “automobilului“. Dar de moment.

Un titlu la echipe, dar niciunul la general...

Fiindcă în anul următor, rolurile s-au inversat. Dacia a reușit un succes istoric. Ultima dată când

În schimb, pe drumurile de pământ lucrurile nu mai stăteau la fel. „Chiar dacă erai campion mondial, cu doar două roți motrice nu aveai nicio șansă”, *dixit* același Rusu.

echipa se mai întâlnise cu titlul, fusese în îndepărtatul an 1986. *O tempora*... Din păcate, va fi ultimul. "Cupa României" nu a trăit decât în sezonul în care a fost creată. Şi a dispărut mai ales pentru inconvenientul că echipajul care se impunea nu dobândea și titulatura de campion. Un dezavantaj major în fața sponsorilor. Atunci s-a venit cu ideea înlocuirii ei cu un ...campionat *open*, în aceleași condiții de participare. Şi, să nu uităm, competiția FIA era singura ce decerna titlurile adevărate. „Omologate". Așadar, campion absolut un putea fi decât un pilot cu mașină omologată de FIA. Învingătorul ierarhiei generale *Open* nu se chema campion, ci ocupant al locului întâi. Întrecerea *Open* nu a rezistat nici ea prea mult. Numai doi ani. În care cei de la uzină nu s-au impus niciodată la individual, cu toate că mașinile erau continuu *mise à jour*, deși poate că mai adecvată ar fi fost o exprimare în germană! Pe vremea „Super Novelor", Rusu a fost singurul din întreaga trupă care a strălucit. El a reușit de fiecare dată să recidiveze. Grupa H devenise apanajul său. Şi, automat, clasa căreia îi aparținea. Un moment de mare satisfacție s-a produs în 1998, la „Raliul Argeșului", desigur! Aici, Rusu și Hangu au pus la respect toată suflarea campionatului. Acum pilota și el „un 2 litri", ex-Necula. Care luase în exploatare mașina lui Göllner, la plecarea acestuia. Ar fi învins și la Harghita, dacă nu făcea două pene de cauciuc pe prima probă de viteză a acestuia! Neșansă cruntă. Un handicap imposibil de surmontat. Dar s-a bătut strălucitor, iar la final n-a fost devansat decât de cele trei cupluri pomenite mai înainte.

Totul pare potrivnic

Cu siguranță anul ar fi fost al său, dacă nu se întâmpla o nenorocire ce avea să-l marcheze pentru mult timp. La Baia Sprie, în timp ce se deplasa „pe etapă" spre startul unei alte probe, un adolescent îi sare brusc în fața mașinii. Reflexul fulgerător al lui Puiu n-a reușit să evite impactul. El, omul atât de sensibil și grijuliu, care „ocolea și pisicile", tocmai făcuse o victimă! Îngrozitoare lovitură a destinului! Dar nimeni nu e stăpân pe soarta sa. A trebuit să treacă ceva timp până ce Rusu își va reveni din coșmarul pe care-l trăise. În care fusese implicat fără nicio intenție. Dar și fără vreo șansă de evitare. De aceea, în acel an fatidic, niciun titlu nu va fi asociat numelui său. În fapt, în 1998 și în 1999, Rusu s-a impus fără excepție pe toate probele de asfalt ale oricărui raliu. Nu va fi însă niciodată campion absolut, pentru că evolua într-o grupă proscrisă. Ca o consolare, în patru ani cât a evoluat pe astfel de „mașini interzise" a obținut șase titluri individuale (clasă, grupă) și unul cu echipa.

În anul următor a "murit" și *open*-ul. Grupa H a

Autoturisme participante la „Cupa Dacia Nova".

rămas pur și simplu în paralel cu campionatul. Dar era acceptată la start și învingătorul ei era recunoscut drept campion. Care a fost tot brașoveanu Rusu, desigur! Cu tradiționalul său navigator, profesorul Hangu. Practic, însă, nu mai exista o comparație directă între Dacia Nova de grupa H și mașinile „legale". Iar versiunile acesteia, de grupele N și A, prezente și ele în focul luptei tot din '96, nici pe departe nu puteau emite pretenții într-un campionat disputat exclusiv după regulile FIA. Ceea ce se poate afirma totuși cu certitudine este faptul că, cei mai buni timpi în mai toate raliurile, erau opera stupefiantului Rusu. Căruia nu-i rămânea decât satisfacția platonică de a fi primul doar la grupa lui. Şi încă una, tot morală. Mașina pe care o conducea și pe care și-o pregătea singur, era o Dacia Nova ce acum vira dinspre o caroserie adaptată la motorizare de VW, la una aptă să primească mecanica... Renault. Timpul însă se sfârșea pentru cei de la competițiile uzinei.

Șanse egale, la ofertă!

Ce a mai făcut Necula și apropiații săi în afara a ceea ce știm deja, a omologării Novei în grupele A și N, dar și a realizării atât de hulitelor versiuni de grupa H? Altfel, cu toate absolute lăudabile. Ei bine, Dan, împreună cu un alt Dan, au „pus pe roate" o cupă monomarcă. A doua din istoria recentă a automobilismului românesc, după „Trofeul Dacia Sport". Reamintim, operă a conducerii grupării sportive IATSA Pitești. Primul Dan menționat într-o frază anterioară era desigur Necula. În calitate de șef al curselor auto la Dacia nu se putea concepe o asemenea competiție, cu produsele acesteia, fără implicarea sa. Însă pentru triumful adevărului trebuie să spunem că nu el a fost vioară întâi. Cel care își poate atribui fără dubii paternitatea inițierii „Cupei Dacia Nova", artizanul acesteia, este Dan Boboescu. Un simpatic inginer timișoarean, devenit după '89 om de afaceri și navigatorul lui Necula în raliuri. Ca sportiv cu experiență, acesta a întocmit proiectul de creare al competiției. Pe care, împreună, l-au supus aprobării managerului general al Dacia. Care, în afara implicării materiale pe care o presupunea pentru societatea sa, a sesizat perfect lovitura de imagine ce o promitea această magnifică idee, de a oferi un autoturism „la cheie", gata pregătit pentru competițiile auto. O inițiativă venită în sprijinul celor cu posibilități materiale modeste, dar doritori să practice acest sport. Față de care unii ar putea să aibă și dotare nativă, nu doar chemare. Așadar, in fața unei asemenea perspective demne de toată lauda, rezoluția pusă de managerul general a fost fără echivoc, amintindu-ne parcă de refrenul unui hit la modă cu mulți ani în urmă: „da, da, da!". Aceasta a fost rezoluția ce dădea verde startului în "Cupa Dacia Nova". Cum funcționa acest veritabil angrenaj, am aflat chiar în anul lansării sale, 1997, de la Boboescu, datorită unei plăcute reîntâniri la cursa de viteză de la Pîrîul Rece. El mi-a relatat că mașinile cumpărate de la uzină erau preparate la *Procar* Timișoara, firma sa, cu elemente tehnice produse de firme de presitigiu de pe mapamond. Anvelope, electronică, suspensii, dar și o importantă susținere materială din partea reprezentanților acestora în România, au permis ridicarea la un standard superior al *Novelor* pentru această competiție. Fără însă a le face un preț prohibitiv. S-a dorit, mi s-a destăinuit artizanul ideii, „reabilitarea talentului în fața agresivitătii potenței financiare de a achiziționa cai-putere și cât mai multe roți motoare". Cum s-ar zice, în termeni marketing-ului contemporan, „șanse egale la ofertă". Bineînțeles, șanse egale între cei angrenați în această compeție. Altfel, cu numai 72 CP nu te puteai întrece cu cei mari. În schimb, se putea avea o satisfacție materială grozavă, care s-a manifestat din primul an, creând invidia celor cu „multe roți motoare".

Numărul banilor contează!

După primele patru etape, liderul „Cupei Dacia Nova" câștigase mai mulți bani din premii decât însuși dominatorul campionatului de raliuri, celebrul de acum Titi Aur!! Cum a fost posibil? Cu ajutorul susținătorilor materiali ai „Cupei", s-au putut oferi câte 50 USD pentru fiecare punct obținut de cei clasați în primele zece locuri. În plus, sistemul de punctaj era altul. În care învingătorului i se atribuiau 20 de puncte, față de 10 în campionatul FIA. Așa se face că în următorii ani în care a mai existat întrecerea, în cadrul ei vom întâlni și numele unor piloți cu vechi state de activitate. Pe de altă parte, acestă superbă inițiativă a fost detonatorul creării unei noi grupări piteștene, numită *Setcar Racing*. De care vom vorbi la încheierea foiletonului dedicat celor mai reprezentativi sportivi automobiliști și echipe ai Argeșului, campioni ai acestei țări, chiar dacă aceasta și componenții ei nu aparțin categoriei selecte și exclusiviste a celor care au adus glorie județului.

Serile la Vultureşti-Mihail Diaconescu

Dr. Marin TOMA

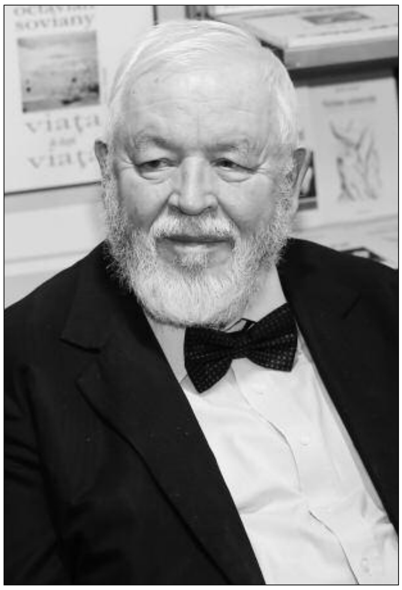
Pentru tovarăşul activist şi instructor de partid Harry Iosipovici Smirnov era clar că asesoarea populară Miţa Nichiforoaia este o tâmpită. O tâmpită periculoasă, o beţivă ordinară, nimerită din întâmplare în cadrul mai larg al luptei de clasă, teoretizate de marii clasici ai socialismului victorios Marx, Engels, Lenin şi Stalin.

-Tovarăşa Nichiforoiu!... a strigat el bătând cu pumnul în masă atât de tare, că au zăngănit ferestrele încăperii şi pistolul pus în faţa lui la vedere. Dumneata pactizezi cu duşmanul de clasă!... Eşti în duşmănie făţişă cu politica partidului nostru!...

- Hai sictir, boule! I-a strigat ţaţa Miţa cu aceeaşi dârzenie. Eu nu sunt în duşmănie cu nimeni. Eu sunt o femeie de treabă, care munceşte cinstit... Dar tu, amărâtule şi prăpăditule, eşti în duşmănie cu noi... ăştia de la Vultureşti... şi tovarăşul ăla Lenin... de la Câmpulung... e în duşmănie cu noi!... Ce i-am făcut noi?... Ce mamă te-a născut şi te-a crescut pe tine?... Ea te-a învăţat să umbli cu pistolul la brâu şi să arestezi oameni?... Ce meserie ai tu, de-ai ajuns să umbli cu pistolul la brâu?... Ia te uită!...Vrei să arestezi şi să omori oameni nevinovaţi?... Dar vrei să o faci cu mâinile noastre!... Asta nu se poate!... Hai sictir!...Boule!...

(Serile la Vultureşti-Mihail Diaconescu)

”Romancierul îşi petrece verile la Vultureşti. De la începutul lunii mai până la mijlocul lui septembrie rămâne în casa *de sus,* pe care o moşteneşte de la părinţii săi. Scrie acolo, fie la masa din bibliotecă, fie la cea de pe pălimar, susţinut de dorinţa de a-şi vedea încheiate cărţile care îl preocupă**”.** Tot într-o vară şi tot la Vultureşti l-am cunoscut şi noi pe romancier. Nu cu multă vreme în urmă. Şi acele ore au fost destule ca să ne schimbe cu totul viziunea asupra literaturii şi istoriei. Mai ales cea a noastră, a românilor. Trecut-a timpul repede şi, începând cu acest număr al revistei, ne-am propus să scriem despre cărţile lui Mihail Diaconescu după putinţa minţii şi urmând feldeinţei noastre.

Serile la Vultureşti. Nuvele şi amintiri sentimentale, publicată în 2016, într-o ediţie nouă, a doua, revizuită, reprezintă încă o mărturie a capacităţii de sinteză şi a harului scriitoricesc de care se bucură şi prin care ne bucură Mihail Diaconescu. Imaginarul pe care romancierul îl construieşte depăşeşte cu mult graniţele literaturii şi istoriei. Se împletesc deopotrivă spaţii şi epoci istorice, domenii ale cunoaşterii şi tipologii umane. Chiar şi aşa, răzbat dinspre cuvintele scrise convingeri morale puternice pe care cititorii şi cei

care îl cunosc pe Mihail Diaconescu le recunosc cu uşurinţă. Dragostea pentru tot ce este românesc, pentru credinţa noastră ortodoxă respiră în scrierea lui Mihail Diaconescu și au atâta forţă încât ating şi schimbă sufletelor cititorilor care sunt pregătiţi pentru a primi aceste emoţii.

Volumul pe care ne dorim să îl recomandăm reprezintă una dintre acele lecturi pe care ar fi de mare folos să le reiei din vreme în vreme, pentru că descoperi ceva tainic, ascuns înainte. De fiecare dată înveţi ceva nou, citindu-l pe Mihai Diaconescu. În *amintirile sale sentimentale,* romancierul ne face cunoscuţi câţiva dintre prietenii săi, cei cu care îşi petrece unele dintre serile de vară de la Vultureşti. Paginile cărţii cuprind învăţături de mare adâncime şi dialoguri care amintesc prin vigoarea argumentaţiei de dialogurile socratice ale lui Platon. Varietatea temelor şi a personajelor prezente în carte merită cu certitudine să fie amintită. Povestitorii sunt din majoritatea categoriilor socio-profesionale: scriitor, profesor, arhitect, militar, preot, pictor, medic...ei sunt cei care dezbat lumea trecută şi prezentă, poveştile lor reprezentând o reală radiografie a ultimului veac din istoria românilor: de la perioada interbelică, la grozăvia de după al doilea război mondial, la ridicarea orânduirii comuniste, la implicaţiile interacţiunii sociale în comunism, la derapajele morale postdecembriste şi multe, multe altele.

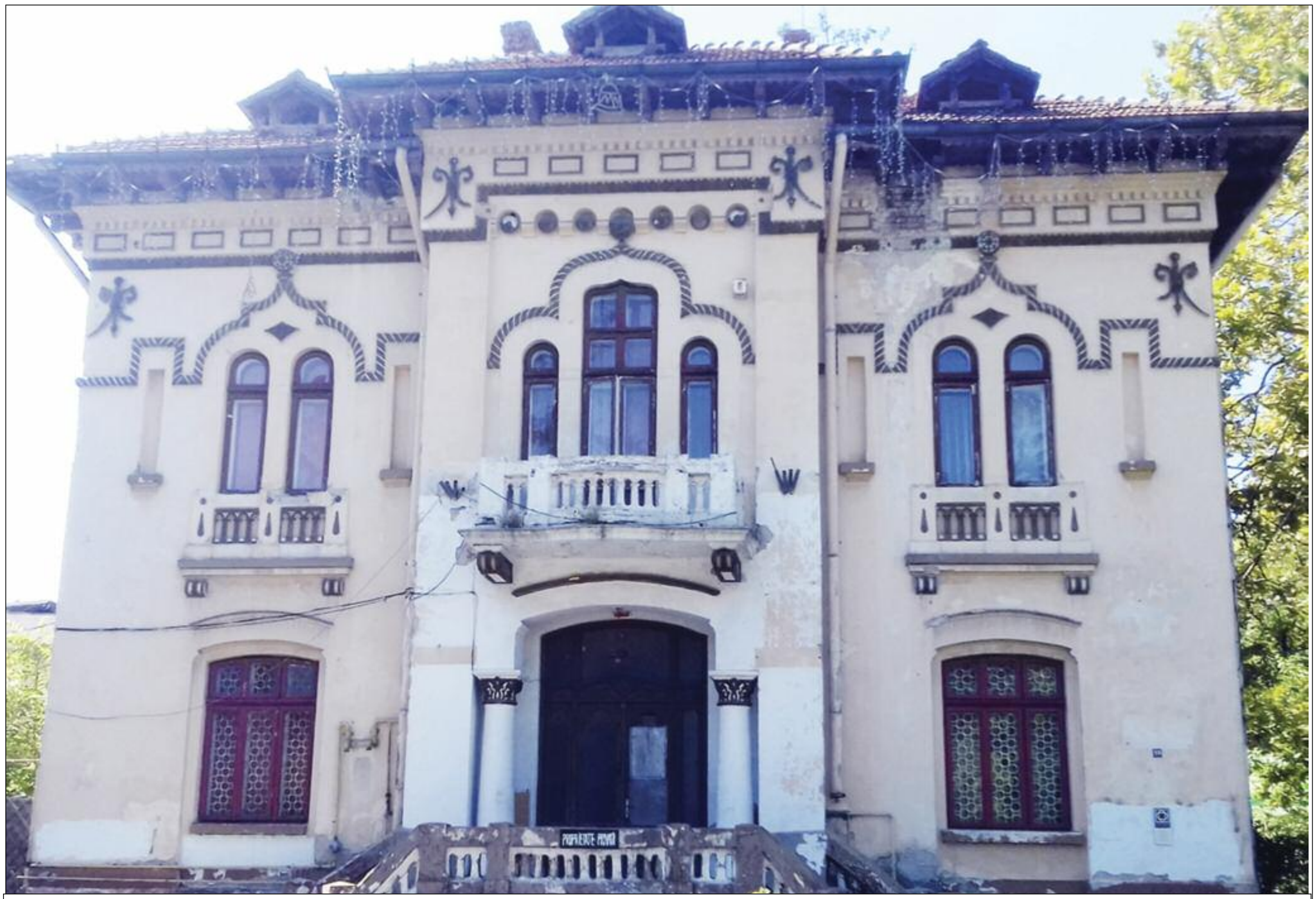
Serile la Vultureşti. Nuvele şi amintiri sentimentale se prezintă şi sub forma unei admirabile cărţi de istorie a culturii şi a imaginarului, abordând cu mare profunzime teme precum foametea, focul, teama, mânia, pedeapsa şi rostul ei, miracolul, memoria, depresia, şi cel mai mare medicament dintre toate: iubirea. Paginile despre foametea care a urmat războiului, despre lupta pentru supravieţuire din satele româneşti, cele despre arderea cărţilor pentru a scăpa de persecuţiile noului regim şi mai ales cele care zugrăvesc portretul Miţei Nichiforoaia, simbol al românismului autentic sunt pline de o forţă revelatoare care smulge cititorilor câteva lacrimi. Sau chiar mai multe. Este fără doar şi poate o dovadă în plus că atunci când istoria nu mai are argumente, literatura este chemată la înrolare, astfel încât memoria trecutului să nu se piardă niciodată. Daca se pierde, atunci suntem condamnaţi să trăim aceleaşi suferinţe.

Monument istoric: Casa Mărtoiu, sec. XIX, proprietate a familiei muscelene Mărtoiu, realizată într-un stil romantic regăsit și la Casa Panțurescu.

Monument istoric, Casa Panțurescu, sec. XVIII-XX

Monument istoric, Casa Nae Dumitrescu, construită în 1927, în stil neoromânesc, după planurile arhitectului Dumitru Ionescu-Berechet. Nae Dumitrescu a fost profesor de geografie, director al Liceului I.C. Brătianu, avocat și primar